Nationaal Park
De Groote Peel

Verbindende Venen

De koers naar een Nationaal Park de Peel

Auteur

Orbis B.V.
Eefje van Daesdonk
eefje@orbis.nl
06 15125345

Opdrachtgever

Stichting Nationaal Park de Groote Peel

Contactpersoon

Ernest de Groot
edegroot@aaenmaas.nl

Boris Meessen
b.meessen@nederweert.nl

John Bankers
j.bankers@asten.nl

Datum: 16-09-2025

Verbindende Venen

De koers naar een Nationaal Park de Peel

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting 6

1. Inleiding 10
1.1 Aanleiding 11
1.2 Aandachtspunten voor het koersdocument 12
1.3 Uitgangspunten voor het koersdocument 12
1.4 Leeswijzer 13

2. Beleidskader 14
2.1 Inleiding 15
2.2 Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2040 15
2.3 Beleidsdocumenten Nationaal Park de Peel 17
2.4 Limburgs Offensief Stikstof (LOS) 21
2.5 Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Vitale Peel 22
2.6 Ontwikkelperspectief NOVEX De Peel 26

3. Reikwijdte koersdocument 28
3.1 Gebiedsafbakening 29
3.2 Groeimodel naar een Nationaal Park de Peel 29

4. Ambities Nationaal Park de Peel 32
4.1 Ambitie, missie en doelen 33
4.2 Natuur & Landschap 34
4.3 Recreatie & Beleving 35
4.4 Gebiedsmarketing & Merkidentiteit 36
4.5 Onderzoek & Educatie 40
4.6 Verbinding met de omgeving 41
4.7 Gezondheid 43

5. Uitvoeringsprogramma 44
5.1 Van ambitie naar actie 45
5.2 Robuuste, veerkrachtige natuur die in verbinding staat met het omliggende landschap 45
5.3 Verantwoord, gevarieerd recreatief medegebruik van natuur en landschap met een topbeleving 45
5.4 Versterking van de betrokkenheid bij en kennis over natuur en landschap 47
5.5 Verbinding van het nationaal park met de omgeving 49
5.6 Versterking van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel 50
5.7 Versterking van de governance en het programma-management inclusief communicatie 51
5.8 Uitvoeringsprogramma 52

6. Governance 54
6.1 Ambitie en doelen 55
6.2 Voorstel organisatiemodel 55
6.3 Stappenplan 61
6.4 Financiën 65

Bijlage 1. Streekholders 67
Bijlage 2. Matrix organisatievormen 72
Bijlage 3. Communicatiestrategie 74

Nationaal Park
De Groote Peel

Verbindende Venen

De koers naar een Nationaal Park de Peel

Missie

Verbinden van mens en natuur

Ambitie

Een uniek hoogveenlandschap in een vitale, gezonde woon- werk-, en leefomgeving waar ruimte is voor (agrarisch) ondernemerschap en innovatiekracht.

Doelen

1. Een robuuste, veerkrachtige natuur die in verbinding staat met het omliggende landschap.
2. Verantwoord, gevarieerd recreatief medegebruik van natuur en landschap met een topbeleving.
3. Versterking van de betrokkenheid bij en kennis over natuur en landschap (educatie, onderzoek & monitoring).
4. Verbinding van het nationaal park met de omgeving.
5. Versterking van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel.
6. Versterking van de governance (bestuur, organisatie, streekholdersnetwerk) en het programmamanagement inclusief communicatie.

Nationaal Park
De Groote Peel

Afstemming met GGA Vitale Peel, GGA Gedeelde Peel, Pio Weerterland en andere gebiedsprocessen en projecten in en rond De Peel.

Thema Natuur & Landschap

We zoeken afstemming met de partijen die verantwoordelijk zijn voor de doelstellingen voor natuur en landschap en leveren hieraan een bijdrage vanuit de verschillende thema's.

Subdoelen

- in samenhang behouden, beheren en ontwikkelen van de natuurwaarden binnen de natuurkernen (Natura 2000-gebied);
- verbinden van de natuurkernen via groene dooradering;
- realiseren van een klimaatbestendig watersysteem.

Uitvoeringsprogramma

Activiteiten	Projecten	Planning
• Afstemming beheer natuurkernen; • Landschap rondom natuurkernen aantrekkelijker maken; • Natuurverbindingen maken tussen de natuurkernen via groenblauwe dooradering.	Gebiedsproces Dal van de Aa	2025-2026
	Gebiedsproces Eeuwelse Loop	2025-2026
	Heitrakse Peel/Zinkske	2025-2026
	Plan Vossenberg Meijel	2025-2026

Thema Recreatie & Beleving

We creëren een topbeleving, unieke ervaringen en magische momenten.

Subdoelen

- (door)ontwikkeling van Peeltroeven;
- verbeteren van bereikbaarheid, toegankelijkheid en routestructuren;
- vergroten van innovatiekracht en ondernemerschap;
- ontwikkeling van een topbeleving;
- verbeteren extensief recreatief aanbod en voorzieningenniveau;
- verspreiden bezoekers over het gebied;
- verzachten overgang tussen natuurkernen en het omliggende landschap;
- verbeteren identiteit en herkenbaarheid.

Uitvoeringsprogramma

Activiteiten	Projecten	Planning
• Uitbreiden aanbod recreatieve voorzieningen • Verspreiden van bezoekers • Inzetten op toegankelijkheid voor bezoekers (met een beperking)	Uitwerken plan voor bezoekersmanagement	2025
	Uitvoeren programma voor bezoekersmanagement	2025-2026
	Fietspad rondje Peel	2026
	Uitkijktoren Leegveld en wandelpaden	2026
	Gezondheidshotspot Buitencentrum de Pelen	2025-2026
	Vervoer tussen de natuurkernen en Peeltroeven	2027 en verder
	Herbestemming Biologisch Station in Mariapeel	2026
	Verkennen mogelijkheden voor gezondheidscentrum of stiltecentrum	2027 en verder
	Nieuwe themaroutes	2026

Thema Verbinding met de omgeving

We zorgen dat partijen in de omgeving zich verbonden voelen met het nationaal park en maken hen tot ambassadeur voor het gebied.

Subdoelen

- vergroten onderling vertrouwen;
- versterken van de peelmentaliteit en bevlogenheid en betrokkenheid van de samenleving;
- vergroten innovatiekracht en ondernemerschap;
- versterken sociaaleconomische ontwikkeling en leefbaarheid;
- stimuleren van het verduurzamen van de landbouw gericht op klimaatbestendigheid en natuurinclusiviteit met perspectief en zekerheid voor de toekomst;
- versterken samenwerking met gebiedsprocessen.

Uitvoeringsprogramma

Activiteiten	Projecten	Planning
Uitbouwen netwerk streekholders en versterken vertrouwen onderling	Organiseren netwerkbijeenkomsten	doorlopend
	Afstemming met GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen	doorlopend
	Versterken netwerk Limburgse partners	2025
Ondernemerschap stimuleren	Cursus natuurinclusief ondernemen voor ondernemers	doorlopend
	Opzetten lerend netwerk	2026
	Betrekken agrarische sector bij het nationaal park	doorlopend
	verkennen mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer	2026
	Opstellen landschapsagenda	2026
	Uitgave landschapsbiografie	2025
Uitwerken programma Gezonde Peel	Uitbouwen netwerk met gezondheidspartners en verkennen lopende initiatieven	2025-2026
	Formuleren kansen en knelpunten gezondheid en natuur in de Peel	2025-2026

Nationaal Park
De Groote Peel

Samenwerking met de Stichting Nationale Parken/Nationale Parken Bureau en met de Limburgse Nationale Parken.

Thema Onderzoek & Educatie

We verhogen de waardering van de verschillende doelgroepen voor het nationaal park.

Subdoelen

- uitbouwen netwerk van educatiepartners;
- uitwerken en uitvoeren educatiestrategie primair onderwijs;
- vergroten aanbod educatieve activiteiten voor andere doelgroepen;
- voortzetten en verder uitbouwen netwerk van onderzoekspartners;
- aansluiten op activiteiten gericht op onderzoek en monitoring vanuit SNP en NPB.

Uitvoeringsprogramma

Activiteiten	Projecten	Planning
Versterken educatie	Uitwerken educatiestrategie primair onderwijs in pilots (ism scholen)	2025-2026
	Uitvoeren educatiestrategie primair onderwijs	2027 en verder
	Uitwerken en uitvoeren educatiestrategie voor nieuwe doelgroepen	2027 en verder
	Werkmiddelen IVN: organisatie schoolgidsen	doorlopend
	Verkennen samenwerking met partijen zoals scouting en Jong Nederland	2027 en verder
Onderzoek en monitoring	Uitbreiden onderzoek en monitoring	2027 en verder
	Organisatie Ecotop	doorlopend
	Citizen science	doorlopend

Thema Gezondheid

We verbeteren de gezondheid van de mens door hen in verbinding te brengen met de natuur.

Subdoelen

- verbinden van het nationaal park aan de gezondheidszorg en het sociaal domein;
- versterken samenwerking met andere nationale parken rond het thema gezondheid;
- verhogen van de natuurwaarden in de natuurkernen en de hoeveelheid groen in het omliggende landschap;
- vergroten belevingswaarde van de natuurkernen en het
- omliggende landschap om te ontspannen, bewegen en elkaar te ontmoeten.

Uitvoeringsprogramma

Voor het thema gezondheid worden koppelkansen binnen andere thema's gezocht. Bijvoorbeeld door binnen het thema *Recreatie & Beleving* specifiek in te zetten op het versterken van het aanbod aan recreatieve voorzieningen gericht op bewegen en elkaar ontmoeten. Binnen het thema *Verbinding met de omgeving* wordt een programma Gezonde Peel uitgewerkt.

Thema Gebiedsmarketing & Merkidentiteit

We vergroten de bekendheid van het nationaal park.

Subdoelen

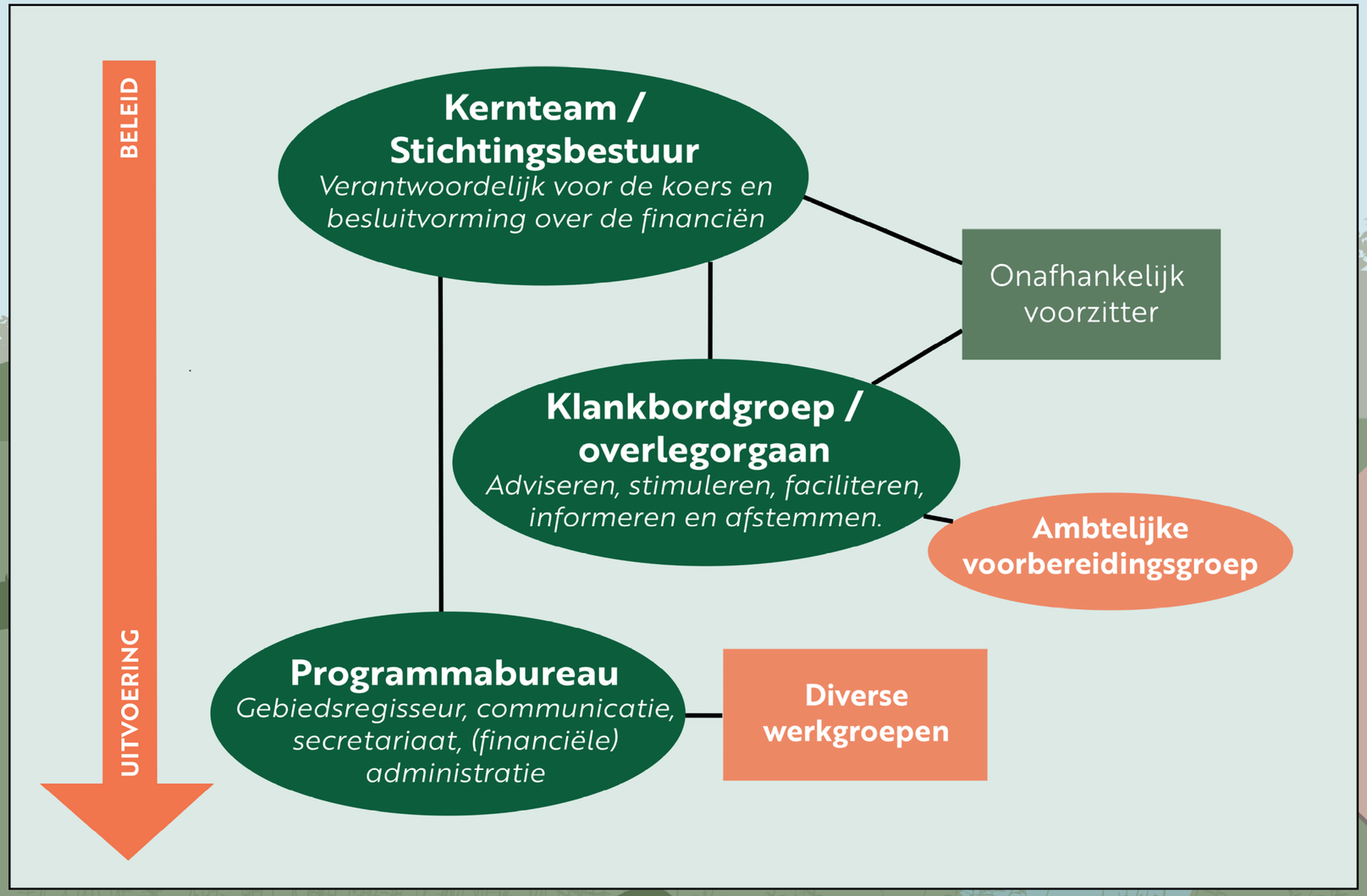
- herkenbare merkidentiteit uitwerken en uitdragen;
- versterken verbinding in het (versnipperde) aanbod van recreatieve activiteiten;
- vergroten bewustzijn, draagvlak en handelingsperspectief bij omgeving;
- verbeteren samenwerking en uitbouwen netwerk van streekholders.

Uitvoeringsprogramma

Activiteiten	Projecten	Planning
Merkidentiteit versterken	Merkidentiteit uitwerken in een eenvoudig en duidelijk verhaal (met natuur centraal)	doorlopend
	Uitwerken eigen identiteit van de verschillende dorpen (in samenhang met plan voor bezoekersmanagement)	2026 en verder
Ontwikkelen en uitvoeren communicatiestrategie	Website nationaal park actualiseren met nieuwe huisstijl SNP	2025
	Eenduidige huisstijl overal doorvoeren	2025-2026
	Ontwikkelen van herkenbaar figuur voor de Peel	2027 en verder
	Promotiemiddelen zoals folders en ondernemerspakketten, en beheer website en socials	doorlopend

Governance

We werken aan een organisatiemodel dat past bij de cultuur en eigenheid van de Peel. Waarin ruimte is voor alle streekholders en partijen die zich betrokken voelen bij het gebied en waarmee we kunnen komen tot snelle resultaten die motiveren en zorgen voor betrokkenheid van de omgeving.

Stappenplan

1. Presenteren koers en uitvoeringsprogramma aan nieuwe partners
Gesprekken en/of (brede) bijeenkomsten met overheden en streekholders om (nieuwe) partners bij de koers en het uitvoeringsprogramma te betrekken. We vragen daarbij of en in welke vorm zij bereid zijn een bijdrage te leveren.

2. Betrekken brede netwerk streekholders in een inloopbijeenkomst
We nodigen de streekholders uit in een brede (inloop)bijeenkomst om de koers te presenteren en het netwerk te betrekken bij de uitvoering. Het doel is om te verbinden, eigenaarschap en verantwoordelijkheid (ten aanzien van het uitvoeringsprogramma) te creëren en te inspireren.

3. Verbreden draagvlak bij provincies Limburg en Noord-Brabant
We gaan in gesprek met beide provincies om de koers, het uitvoeringsprogramma en de gewenste rol van de provincies daarin te bespreken. Het doel van de gesprekken is bestuurlijke, ambtelijke én financiële betrokkenheid en steun voor de lange termijn.

4. Verder uitbouwen netwerk van partners en streekholders
We verkennen de mogelijkheden om het groeimodel door te zetten en zoeken samenwerking met nieuwe partners en/of streekholders. Het doel van deze stap is de financiële basis van het nationaal park te vergroten.

5. Formaliseren organisatie en opbouwen programmabureau
De statuten van stichting Nationaal Park de Groote Peel worden herzien en geschikt gemaakt voor het opbouwen van de nieuwe organisatie. Het programmabureau wordt stapsgewijs opgebouwd zodat er slagkracht ontstaat om het uitvoeringsprogramma in gang te zetten, de samenwerking en communicatie te coördineren en het netwerk van streekholders te onderhouden en uit te breiden.

6. Verkennen mogelijkheden voor het verankeren van de samenwerking
Om de samenwerking een formele basis te geven, verkennen we de mogelijkheid om te komen tot een gezamenlijk manifest, intentieverklaring of samenwerkingsovereenkomst. Hierin leggen we uitgangspunten voor de samenwerking vast en maken we afspraken over de betrokkenheid, rollen, verantwoordelijkheden en (financiële) bijdragen. Het heeft de voorkeur te kiezen voor een lichte en eenvoudige vorm van samenwerken, die niet ten koste gaat van de slagkracht en energie in het gebied.

7. Aanvragen ANBI-status voor stichting Nationaal Park de Peel
Om optimaal gebruik te kunnen maken van fondsenwerving, subsidies en belastingvoordelen, wordt ingezet op het verkrijgen van de ANBI-status.

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

De Nederlandse nationale parken zijn de parels van onze natuur en landschappen voor nu en toekomstige generaties. Ze maken deel uit van grote samenhangende gebieden die samen het verhaal van de Nederlandse natuur vertellen. Het ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur (LVVN) heeft een beleidsprogramma opgesteld waarin is uitgewerkt hoe de parkorganisaties, provincies, het Rijk en partners de komende jaren invulling willen geven aan de ontwikkeling van de nationale parken tot robuuste, kwalitatief hoogstaande natuur- en landschapsgebieden. Het programma legt de gezamenlijke ambities en doelen vast voor de toekomst van de nationale parken in Nederland en geeft de nieuwe koers aan voor alle nationale parken.

Op basis van dit beleidskader denken de samenwerkende partijen in en rond het Nationaal Park de Peel na over de koers voor de toekomst. Hoe komen we in de Peel tot de gevraagde transitie? Hoe maken we van de Peel een aantrekkelijk en (be)leefbaar gebied met een robuuste natuurkern, omringd door een aantrekkelijk gebied waarin landschap, landbouw, ondernemerschap, cultuurhistorie en recreatie hand in hand gaan?

Dit koersdocument beschrijft de ambitie voor het gebied en de stappen die hiervoor nodig zijn.

Ontstaansgeschiedenis

Het huidige Nationaal Park de Groote Peel is een belangrijk natuurgebied op de schaal van het vasteland van West-Europa: een hoogveengebied van internationale allure. Samen met de Deurnsche Peel en Mariapeel is De Groote Peel een groot overblijfsel van een ooit ondoordringbaar eeuwenoud moeras. Dankzij de unieke ondergrond van breuken en ondoordringbare lagen in de bodem kon hier in een door regenwater gevoed gebied in de loop van duizenden jaren na de laatste ijstijd hoogveen ontstaan. Op sommige plekken ontstond een hoogveenpakket van wel 5 tot 6 meter dik. Woeste grond, lange tijd voor de mens van generlei waarde: niet voor niets ligt de grens tussen Limburg en Noord-Brabant door de Peel. Totdat men turf ging winnen voor brandstof. In eerste instantie door lokale bewoners aan de rand van het moeras in de vorm van “boerenputten”, vooral in Limburg. En vanaf ongeveer 1850 op bijna industriële schaal in vooral het Brabantse deel, door het graven van kanalen en wijken voor ontwatering van het gebied en transport van de turf met trekschuiten naar elders. Totdat de steenkool in Zuid-Limburg opkwam begin vorige eeuw en de interesse in turf snel afnam (steenkool bevat nu eenmaal veel meer energie dan turf).

Verder was het hoogveengebied van de Peel een essentieel onderdeel van de Peel-Raamstelling. De Peel-Raamstelling was een Nederlandse verdedigingslinie die in 1939 werd aangelegd en al op 10 mei 1940, de eerste Nederlandse oorlogsdag, is gevallen. De stelling bevond zich achter de Maaslinie, op afstanden variërend van 9 tot 21 km. De stelling begon aan de Maas, ter hoogte van Grave om via Mill, door de Peel en langs de Zuid-Willemsvaart aan de Belgische grens bij Weert te eindigen.

Wat bleef was een vogelrijk en insectenrijk hoogveenkerngebied, met nog steeds een weids en nat “oerkarakter” met mooie littekens van de turfwinning nog herkenbaar in het landschap, gelegen in een grootschalig landbouwgebied.

1.2 Aandachtspunten voor het koersdocument

Bescherming van de natuurdoelstellingen is geregeld in de begrenzing van de Natura 2000-gebieden en in de juridisch-planologische bescherming van gronden via provinciaal en gemeentelijk beleid. De aanduiding van een nationaal park leidt niet tot aanvullende juridische of planologische beperkingen.

Het behouden en herstellen van de natuurwaarden in de (één of meerdere) natuurkern(en) van het nationaal park is belangrijk voor het nationaal park, maar het nationaal park neemt geen beleids- of planologische taken over van Rijk, provincie of gemeente en neemt ook geen beheertaken over van de natuurbeheerders, particuliere grondeigenaren of recreatiebedrijven. Het nationaal park legt hiermee dus ook geen beperkingen op ten aanzien van het gebruik van gronden.

De ontwikkeling van de nationale parken kan echter niet los gezien worden van de grote veranderingen in het natuur- en landschapsbeleid en het landelijk gebied. Het nationaal park is er op gericht partijen in en rond het nationaal park te verbinden, te zoeken naar balans tussen de verschillende belangen en te zorgen voor trots op het gebied. Rondom de Peel werken verschillende partijen aan verschillende opgaven voor het landelijk gebied. Belangrijk is daarom samen te werken met de streekholders die in het gebied actief zijn. En afstemming te zoeken met gebiedsprocessen die in de omgeving van het nationaal park al lopen. Vanuit de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden, het perspectief voor het landelijk gebied en het Limburgs Offensief Stikstof (LOS) van de provincie Limburg en vanuit de gebiedsgerichte aanpak (GGA) Vitale Peel wordt gewerkt aan de opgaven voor natuur, stikstof, water (tegengaan verdroging) en landbouw. Vanuit NOVEX De Peel wordt gewerkt aan de transitie van het landelijk gebied, de energietransitie en klimaatadaptatie, het opvangen van verstedelijkingsdruk, de leefbaarheid in de kleine kernen en het ontwikkelen van nieuwe economische dragers. Deze thema's krijgen een ruimtelijke vertaalslag in deze gebiedsprocessen en staan niet ter discussie in het nationaal park. Het nationaal park vormt een aanvulling op de GGA Vitale Peel, NOVEX De Peel en andere lopende gebiedsprocessen en levert hieraan een waardevolle bijdrage. Het nationaal park richt zich hierbij niet op de inrichting van de ruimte, maar op het verbinden van de natuur met de omgeving. Op deze manier draagt het nationaal park bij aan de bescherming en versterking van de natuurwaarden in de natuurkern(en).

1.3 Uitgangspunten voor het koersdocument

In de koers naar het nationaal park nieuwe stijl kiezen we voor een groeimodel waarin we starten vanuit de grenzen van het huidige nationaal park en met voldoende draagvlak en betrokkenheid groeien naar een Nationaal Park de Peel dat zich richt op een groter gebied bestaande uit meerdere natuurkernen en het tussenliggende agrarische landschap. Dit groeimodel geeft ruimte om verbindingen te leggen en versterken en betrokkenheid en vertrouwen te laten groeien.

Het nationaal park richt zich op de volgende thema's:

- Natuur & Landschap
- Recreatie & Beleving (recreatieve ontsluiting en zonering)
- Gebiedsmarketing & Merkidentiteit (een sterk merk)
- Onderzoek & Educatie
- Verbinding met de omgeving (identificatie en verbondenheid met het gebied)
- Gezondheid

Een streekholdersanalyse (in bijlage 1) maakt het netwerk van betrokkenen en samenwerkende partijen in en rond het Nationaal Park de Groote Peel/de Peel inzichtelijk. Voor elke partij worden rollen en/of verantwoordelijkheden inzichtelijk gemaakt. Op een kaartbeeld worden daarnaast de verschillende gebiedsprocessen rondom het nationaal park in beeld gebracht.

De streekholdersanalyse en het overzicht van gebiedsprocessen vormen de basis om te komen tot een voorstel voor de toekomstige governance van het nationaal park:

- die slagkracht heeft om besluiten te nemen en projecten en activiteiten uit te voeren (juridische status, mandaat, korte lijnen en snelle resultaten);
- met een breed draagvlak van partijen die zich verbonden voelen met het gebied (streekholdersnetwerk);
- die past bij het gebied en de betrokken partijen in het streekholdersnetwerk;
- waarin eigenaarschap en verantwoordelijkheid centraal staan;

- die ruimte geeft om te groeien van Nationaal Park de Groote Peel naar Nationaal Park de Peel.

1.4 Leeswijzer

Het koersdocument gaat in hoofdstuk 2 in op het beleidskader vanuit het Rijk en vanuit eerdere documenten die door het nationaal park zijn opgesteld. Hierbij besteden we ook aandacht aan het perspectief voor het landelijk gebied en het Limburgs Offensief Stikstof van de provincie Limburg, de Gebiedsgerichte Aanpak Vitale Peel en het ontwikkelperspectief van NOVEX De Peel. In hoofdstuk 3 beschrijven we de gebiedsafbakening en reikwijdte van het koersdocument.

In hoofdstuk 4 formuleren we de missie, ambitie en doelen voor het nationaal park en komen we voor de verschillende thema's tot subdoelen.

In hoofdstuk 5 benoemen we op basis van de subdoelen de projecten en activiteiten per thema in het uitvoeringsprogramma. Vervolgens gaan we in hoofdstuk 6 in op de governance. Ook hiervoor formuleren we de ambities en doelstellingen en komen we vanuit deze doelen tot een voorstel voor een organisatiemodel. Dit werken we uit in een stappenplan voor de komende maanden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een paragraaf over de financiering van de koers.

In bijlage 1 is de streekholdersanalyse opgenomen en bijlage 2 geeft een overzicht van de organisatiestructuren van verschillende andere nationale parken. De communicatiestrategie voor het nationaal park is opgenomen in zie bijlage 3.

Wat zijn streekholders?

In gebiedsprocessen wordt vaak

gesproken over stakeholders. Dit zijn de belanghebbenden bij het gebiedsproces: personen en/of organisaties die een belang hebben in het gebied. Voorbeelden hiervan zijn grondeigenaren en overheden (Rijk, provincie, gemeente, waterschap). In en rondom Nationaal Park de Peel spreken we echter over streekholders: de partijen die een direct belang hebben in de 'streek'. Dit zijn inwoners die trots zijn op hun woonomgeving en mee willen denken over de toekomst ervan, agrarische ondernemers die er de gronden bewerken en op deze manier zorgen voor een aantrekkelijk landschap en recreatiebedrijven die gastheer zijn voor de bezoekers. Maar ook natuurlijk de overheden en de natuurbeherende organisaties. Samen met al deze streekholders maken we van De Peel een aantrekkelijk en (be)leefbaar gebied met een robuuste natuurkern, omringd door een aantrekkelijk gebied waarin landschap, landbouw, ondernemerschap, cultuurhistorie en recreatie hand in hand gaan.

2. BELEIDSKADER

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk beschrijven we de beleidskaders die van belang zijn voor de transitie van het nationaal park. Dit betreft uiteraard het beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030 dat de aanleiding vormt voor de transitie. Daarnaast de beleidsdocumenten en plannen die in de afgelopen jaren al tot stand zijn gekomen en de provinciale en regionale kaders die de koers voor het nationaal park richting geven.

2.2 Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030

Het Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030[1] is gebaseerd op vier uitgangspunten:

1. De nationale parken vormen een topcollectie van Nederlandse natuur- en landschapsgebieden

Elk park heeft een eigen karakter, identiteit en verhaal en de optelsom van de verhalen van de verschillende nationale parken vormt een samenhangend geheel. Er is aandacht voor de gezamenlijke uitstraling en zorg voor behoud van kwaliteit.

2. De nationale parken zijn samenwerkingsverbanden

De nationale parken mengen zich niet in de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke leden. Ze nemen geen beleids- en planologische taken over van Rijk, provincie of gemeente en ze nemen geen beheertaken over van de natuurbeheerders, particuliere grondeigenaren of recreatiebedrijven.

3. Natuurbescherming verloopt via provincies

Het beleidsprogramma geeft geen nieuwe of aanvullende wettelijke regels. De provincies zorgen voor samenhang tussen de plannen rondom de nationale parken in Natura 2000-gebieden en het nationaal beleid. De organisaties van de nationale parken vervullen geen wettelijke taken op het gebied van bescherming en versterking van de natuur. Zij verbinden partijen, zoeken de balans tussen de verschillende belangen en zorgen voor draagvlak. Ze richten zich hiervoor op communicatie, educatie en het sturen van recreatie. Daarnaast dragen de nationale parken bij aan de versterking en bescherming van de natuur. Zij zorgen voor goed overleg met de omgeving en maken de effecten van mogelijke ruimtelijke ontwikkelingen op de natuur bespreekbaar.

4. Samenwerking is de sleutel voor succes

Het beleidsprogramma slaagt alleen als alle verschillende organisaties, deelnemers en betrokkenen op alle niveaus samenwerken en zich verbinden aan gezamenlijke ambities en doelen.

De ontwikkeling van de parken kan niet los gezien worden van de grote veranderingen in het natuur- en landschapsbeleid en het landelijk gebied. De voorgestelde aanpak voor de nationale parken houdt de kwaliteit van het (internationale) label nationaal park in ere en combineert die met de mogelijkheden om het nationaal park van waarde te laten zijn bij de urgente opgaves in het landelijk gebied.

Hiervoor formuleert het beleidsprogramma vijf perspectieven voor de nationale parken:

1. De natuur-, landschaps-, erfgoed- en ruimtelijke kwaliteit van ieder nationaal park versterken vanuit de eigen gebiedsidentiteit

Het gaat hierbij met name om het versterken van de hoogkwalitatieve natuurkernen met het omringende landschap, het versterken van de samenhang tussen natuur en het omliggende landschap en het cultureel erfgoed. Ook het versterken van de verbinding tussen mens en natuur is van belang.

2. Ieder nationaal park ontwikkelen naar robuustere natuur- en landschapsgebieden met stevige natuurkernen

Robuuster betekent: grote en samenhangende arealen van (beschermde) natuurgebieden en landschappen die met elkaar en hun omgeving verbonden zijn. Hierbij worden kansen voor leefbaarheid en sociaal-economische ontwikkeling van het gebied benut. Om dit te bereiken is een gezamenlijk proces met alle belanghebbenden nodig.

3. De unieke natuurbeleving van elk nationaal park versterken in balans met de draagkracht van de natuur

De recreatievoorzieningen en het aanbod van natuurbeleving passen bij de waarde en de identiteit van het park. Unieke en kleinschalige natuurbelevingen in de natuurkernen en overige recreatieve activiteiten in de gebieden er omheen. Duurzame recreatie in balans met natuur en landschap.

[1] Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (2023). Beleidsprogramma Nationale Parken 2024-2030

4. De samenleving steviger met de nationale parken verbinden

Verbinden van natuur en mens. Bewoners, maatschappelijke instellingen, overheden en ondernemers voelen zich verbonden met het nationaal park. Er is ruimte voor ondernemerschap, waarbij economische activiteiten in en rond het nationaal park geen afbreuk doen aan de veerkracht van natuur en landschap en het vergroten van de brede welvaart. De gebiedsidentiteit is vertrekpunt voor activiteiten in en rond het park. Het nationaal park is een product van de samenwerking in de regio. De waarden van het park dragen bij aan de sociaaleconomische ontwikkeling van en de leefbaarheid voor de regionale gemeenschap en de ondernemers in het gebied.

5. De herkenbaarheid en eenheid van de gezamenlijke nationale parken vergroten

De nationale parken presenteren zich gezamenlijk en vertellen samen het verhaal van de natuur en het landschap in Nederland om eenheid uit te stralen. Elk nationaal park draagt bij aan het gezamenlijk verhaal vanuit de eigen identiteit en het eigen karakter.

Vertaling naar koersdocument

Het koersdocument voor Nationaal Park de Peel vertaalt deze uitgangspunten naar de koers voor het nationaal park. We benadrukken de verbinding tussen mens en natuur en formuleren doelen voor de thema's waarop het nationaal park zich richt: natuur & landschap, recreatie & beleving, gebiedsmarketing & merkidentiteit, onderzoek & educatie, verbinding met de omgeving en gezondheid. Samenwerking met de streekholders vormt de basis om de ambities en doelen te realiseren.

2.3 Beleidsdocumenten Nationaal Park de Peel

In aanloop naar de transitie van het huidige nationaal park heeft het overlegorgaan Nationaal Park de Groote Peel in de afgelopen jaren al verschillende documenten of projectplannen opgesteld. Het gaat hierin steeds om de doorontwikkeling naar een Nationaal Park de Peel, een regionaal natuur- en landschapspark dat zowel het huidige Nationaal Park de Groote Peel als de schil eromheen bevat en dat verbindingen legt tussen de verschillende Pelen (MariaPeel, Deurnsche Peel). In de documenten staan missies, ambities, doelstellingen en soms ook uitvoeringsactiviteiten beschreven.

Bidbook De Peel maart 2019

Het bidbook Niemand is groter dan de Peel uit maart 2019 is gericht op de uitvoering samen met maatschappelijke partners. Het richt zich op het proces om te komen tot een gecoördineerd actieprogramma in de vorm van een Peelagenda, gebaseerd op de landschapsbiografie en gericht op een gezonde Peel. Het document bestaat uit een biografie van het gebied, een diagnose van de gebiedsopgaven en de kansen (met name gericht op samenwerking). Vervolgens worden de benodigde transities beschreven en wordt toegewerkt naar twee programmalijnen: een gezonde Peel en de Peel als sterk merk.

Figuur 1: Woordwolk uit het projectplan Peelvenen nationaal Park, durf jij het aan?

Uitgangspunten voor de Peelagenda worden geformuleerd:

- groot is beter dan klein;
- verbonden is beter dan verdeeld;
- natuurlijk is beter dan beheerd.

Daarnaast is het belangrijk dat de agenda breed gedragen wordt door de maatschappelijke partners. Hiervoor dienen de 'common grounds' van de Peel voor de toekomst benoemd te worden. Daarnaast wordt geadviseerd: 'neem de tijd, maar houd het kort.' Dat betreft dan vooral aspecten als bestuurlijk overleg, mandaten, korte lijnen, snelle resultaten die motiveren, investeren in stakeholders en initiatiefnemers, leren en adaptatie.

Projectplan 'Peelvenen Nationaal Park, durf jij het aan?'

In dit projectplan zijn een aantal richtinggevende uitspraken geformuleerd voor de transitie naar een Nationaal Park de Peel. Deze uitspraken geven (met een gezamenlijk kompas) richting aan de ontwikkeling van de specifieke kwaliteiten en kansen van het Nationaal Park de Peel. Deze uitspraken geven daarmee ook richting aan de acties uit het projectplan:

- De hoofdambitie van Nationaal Park de Peel is het creëren van een samenhangend geheel van landschap en natuur (waaronder de Natura 2000-gebieden) met een veerkrachtig waterhuishoudingssysteem. Een gebied waar het gezond leven en gezond boeren is. Een regio met aantrekkingskracht en dragende gemeenschappen, die trots zijn op de groene waarden van dit unieke gebied. Een gebied waar

mensen en ondernemers samen de handen ineen slaan om te werken aan een gezonde Peel met een uniek Nationaal Park de Peel.

- Voldoende water van goede kwaliteit is de levensvoorwaarde van het Nationaal Park de Peel. We werken verder aan een robuust, veerkrachtig, stuurbaar, klimaatbestendig watersysteem door onder andere verbetering van de landbouwstructuur door middel van bijvoorbeeld kavelruil, realiseren ontbrekende stukken natuur en nieuw bos, tegengaan verdroging en het vasthouden van water in combinatie met droogteschadebestrijding ten behoeve van de landbouw.
- Wij werken als regio provinciegrens overschrijdend aan een transitie die leidt tot Nationaal Park de Peel (nieuwe stijl) als één van de pronkstukken van de Nederlandse natuur. We organiseren de opgaven voor Nationaal Park de Peel en het voorkomen van bestuurlijke drukte heeft hierbij de aandacht.
- Nationaal Park de Peel is onderdeel van de grotere Peelregio. Het succesvol invulling geven aan de grote transities (waaronder landbouw, energie en klimaat) die spelen in de Peelregio en het verbinden met de specifieke belangen en opgaven van Nationaal Park de Peel zijn essentieel voor de transitie van ons nationaal park. Hiervoor is het noodzakelijk samen te werken en af te stemmen, zowel qua inhoud als proces, goede rolverdeling en governance, met de uitwerkingen die plaatsvinden in het kader van het NOVI gebied.
- Nationaal Park de Peel kent specifieke opgaven uit het NOVI gebied die hier samenkomen. Deze liggen onder andere op het vlak van klimaat, waterbeheer, landbouw en natuurontwikkeling. Wij zien ons nationaal park daarom nadrukkelijk als een concrete ondersteuning c.q. uitwerking binnen het NOVI gebied.
- We werken aan een nationaal park dat ontwikkeld en gedragen wordt door de bewoners van de Peel. Wij erkennen dragende gemeenschappen en zetten die in hun kracht. We bevorderen daarmee de participatie: "van deelnemen naar deelhebben".
- Ons nationaal park draagt direct bij aan een gezonde Peel. Het betreft niet alleen de fysieke gezondheid van de bewoners, maar het gaat evenzeer om robuuste, gezonde ecologische systemen die weerbaar zijn. Doel is de veerkracht en het herstelvermogen van autonome processen te versterken in de natuur, waar de mens deel van uitmaakt, door onderlinge territoriale verbindingen en toegenomen schaalgrootte met het oog op biodiversiteit.
- De natuurreservaten Groote Peel, Mariapeel & Deurnsche Peel en De Bult zijn unieke natuurgebieden (Natura 2000) waarvan we de natuurwaarden koesteren en in samenhang verder behouden, beheren en ontwikkelen.
- De omliggende landbouwgebieden ondersteunen de unieke landschappelijke waarden van de Peelregio. We dragen met onze aanpak Nationaal Park Nieuwe Stijl bij aan het stimuleren van agrarisch natuurbeheer, kringlooplandbouw, natuurontwikkeling en toerisme en recreatie.
- De historie van de Peelregio nemen we als basis voor de doorontwikkeling van het gebied en we koesteren de unieke cultuurhistorische ontginningsstructuren (onder andere Peelkanalen, Koningshoeven) als kenmerkende, cultuurhistorische en langzame tegenhanger van het dynamische en grootschalig ontwikkelen. Rust, ruimte en duisternis zien wij daarbij eveneens als kernkwaliteiten.
- Wij werken aan de herkenbaarheid, authenticiteit, specificiteit en relevantie van de Peel; een sterk merk en duurzaam toerisme. Het nationale park wordt op een verantwoorde manier beleefbaar gemaakt, inspelend op de behoeften van de potentiële bezoeker en met stimulering van de vraag. De sociaal-economische ontwikkelingen van het omliggende gebied lopen parallel met onze ambities van het nationaal park.

Vervolgens wordt benadrukt dat het gebied onderdeel is van een grotere Peelregio en er samenhang en afstemming nodig is met verschillende (gebieds) processen in de omgeving. In het projectplan worden ook verschillende concrete acties benoemd.

Startnotitie Nationaal Park de Peel 2021

In vervolg op het projectplan is in oktober 2021 een startnotitie geschreven om het transitieproces op gang te brengen. Hierna is het proces echter door omstandigheden stil komen te liggen.

Vertaling naar koersdocument

De eerdere beleidsdocumenten vormen een waardevolle basis voor een doorstart van de transitie bij de ambities die in het bidbook en projectplan zijn verwoord, zoals de versterking van natuur en waterhuishouding, het verbinden van landschap en ondernemerschap en de betrokkenheid van de streek. De kernwaarden uit deze documenten worden verder uitgewerkt en geïntegreerd in de koers en het uitvoeringsprogramma.

2.4 Perspectief voor het landelijk gebied (provincie Limburg)

De provincie Limburg heeft met het beleidskader Perspectief voor het landelijk gebied 2024–2027 de koers bepaald voor de toekomst van het Limburgse platteland. Dit vormt de basis voor de Limburgse inzet op een integrale transitie van het buitengebied. Het perspectief richt zich op het versterken van natuur en landschap, een duurzaam water- en bodemsysteem, een klimaatbestendige landbouw en een vitaal en leefbaar platteland. De provincie zet in op een gebiedsgerichte aanpak, waarbij partners uit de regio samenwerken aan een samenhangende toekomstvisie.

Het beleidskader onderscheidt zes thematische doelen:

- het versterken van landschap en leefbaarheid;
- het bieden van toekomstperspectief voor ondernemers;
- het duurzaam en robuust maken van het watersysteem;
- het verbeteren van de bodemkwaliteit;
- het herstellen van natuur en biodiversiteit;
- en het terugdringen van stikstofuitstoot en andere emissies.

Limburgs Offensief Stikstof (LOS)

In vervolg op het provinciale beleidskader is het Limburgs Offensief Stikstof (LOS) ontwikkeld. Dit is een uitvoeringsprogramma dat zich richt op het versneld realiseren van stikstofreductie, onder andere via opkoopregelingen, innovatie en gebiedsgerichte maatregelen. Het LOS draagt zo bij aan de doelen uit het bredere perspectief voor het landelijk gebied, in het bijzonder op het vlak van natuurherstel en het creëren van ontwikkelruimte.

Hoofddoelstellingen van het LOS zijn:

- Realisatie van de aan de provincie opgedragen wettelijke kerndoelen voor stikstof, natuur (soorten en leefgebieden) en water, waar mogelijk in samenhang met andere opgaven en doelen.
- Realisatie van perspectief voor inwoners en ondernemers in Limburg door zo snel mogelijk meer duidelijkheid te bieden over een houdbare vergunningverlening voor projecten op het gebied van wonen, werken (waaronder landbouw) en bereikbaarheid.
- Werken aan een duurzame ontwikkeling van het Limburgse landelijk gebied.

Hierbij wordt ingezet op de uitvoering op korte en lange termijn met als uiteindelijk doel te komen tot een duurzame ontwikkeling van het landelijk gebied. De aanpak in het LOS omvat een combinatie van generieke maatregelen en gebiedsgerichte maatregelen voor de Natura 2000-gebieden. Daarnaast gaat de provincie op basis van het LOS versneld en met extra inzet aan de slag in vier focusgebieden. De Peel (Natura 2000-gebied de Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel) is één van deze focusgebieden.

Vertaling naar koersdocument

Het provinciale beleidskader vormt een belangrijke context voor de koers van Nationaal Park De Peel. De ambities rondom robuuste natuur, klimaatadaptatie, landbouwtransitie en gebiedsgerichte samenwerking sluiten aan bij de opgaven en doelen voor het nationaal park. Daarbij biedt het LOS kansen om in en rond het gebied versneld tot uitvoering van maatregelen te komen.

Vanuit het nationaal park leveren we een bijdrage aan de realisatie van een toekomstbestendig landschap waarin natuur, landbouw en een gezonde leefomgeving hand in hand gaan. Het nationaal park speelt een rol in het versterken van de natuurkernen en het verbinden van de natuur met het omliggende landschap. We werken hieraan samen met de partners en het streekholdersnetwerk en kunnen hierin een verbindende rol spelen.

2.5 Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Vitale Peel

Vanuit de provincie Noord-Brabant wordt in en bij de Natura 2000-gebieden met de betrokken partners samengewerkt in een groenblauwe gebiedsgerichte aanpak (zie figuur 2). Gezocht wordt naar slimme combinaties van oplossingen voor sterkere natuur, voldoende water met een betere kwaliteit, een goede bodem en de toekomst van de landbouw. Zo werken rondom de Peel overheden, inwoners en ondernemers samen aan een toekomstbestendige en vitale Peel voor ons allemaal.

In de GGA Vitale Peel worden de volgende opgaven aangepakt[2]:

- het versterken van (het netwerk van) natuurgebieden;
- het ontwikkelen van toekomstbestendige landbouw;
- het verbeteren van de beschikbaarheid en kwaliteit van water en de vitaliteit van de bodem;
- het geven van een nieuwe economische impuls;
- het ontwikkelen van duurzame energievoorziening;
- het vergroten van de leefbaarheid inclusief gezondheid;
- het vergroten van de beleefbaarheid inclusief recreatie;
- het bijdragen aan stikstofreductie.

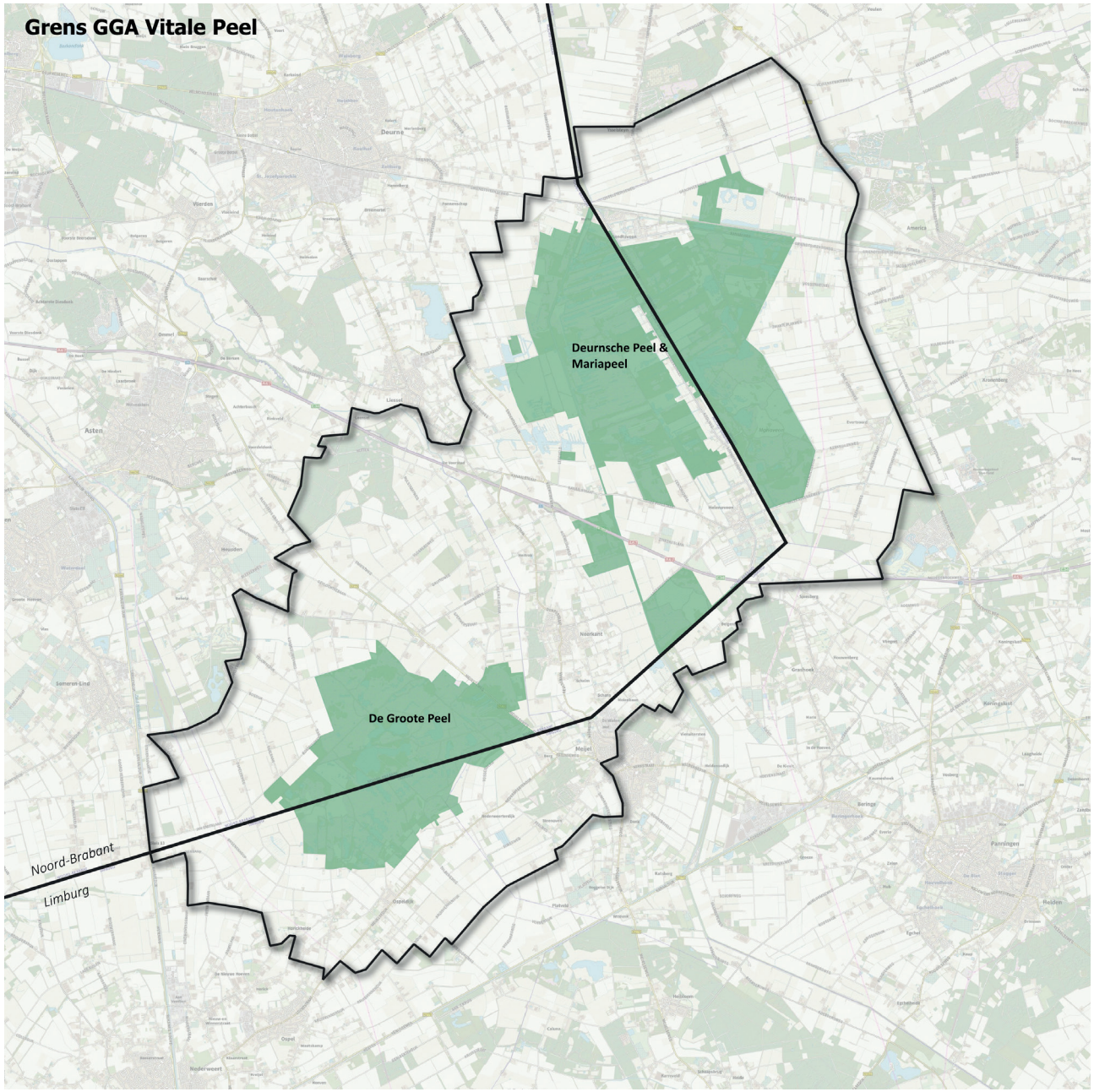
Alle gebiedspartners hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om de gestelde opgaven in samenhang te bereiken. Een aantal opgaven kent wettelijke doelen en verplichtingen, zoals de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water. Met behulp van het gebiedsproces zorgen de gebiedspartners ervoor dat deze wettelijke doelen en verplichtingen worden behaald. De urgentie om tot oplossingen te komen is hoog. Doelbereik van wettelijke doelen voor natuur en water is nog ver weg en moet in korte tijd (2027-2030) gerealiseerd worden. Toekomstperspectief voor agrarisch ondernemers is onzeker, en de leefbaarheid en beheer en kwaliteit van het landschap staan onder druk. Het is voor iedereen, inwoners, ondernemers, maatschappelijke partijen en overheden van groot belang dat er werk wordt gemaakt om tot oplossingen te komen. Niemand kan dat alleen, iedereen is nodig. De samenwerkende partners roepen iedereen op om bij te dragen en aan de slag te gaan om met elkaar tot oplossingen te komen.

Vertaling naar koersdocument

De gebiedsgerichte aanpak Vitale Peel is van groot belang voor het realiseren van een duurzame en veerkrachtige Peel. Het koersdocument onderkent deze gezamenlijke opgaven en zoekt naar afstemming met de GGA Vitale Peel. Dit betekent dat het nationaal park bijdraagt aan het versterken van een aantrekkelijk landschap en het vergroten van de (recreatieve) belevingswaarde, zonder de verantwoordelijkheden van overheden en grondeigenaren over te nemen. Door samenwerking met de GGA kunnen de verschillende opgaven in samenhang met elkaar gerealiseerd worden.

‘Alleen door de inrichting van het gebied te veranderen, kan een oplossing worden gevonden voor de uitdagingen waarvoor inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden staan. Het leggen van die ‘puzzel’ is uitermate complex en zal vele jaren in beslag nemen. Alle reden om voortvarend aan de slag te gaan. Het uitgangspunt is ‘wat er wél kan’, en niet ‘wat er allemaal minder moet’.[2]

[2]koersdocument GGA Vitale Peel (vastgesteld 17 mei 2023). https://www.ggagroenblauw.nl/gebieden/vitale+peel/vitalepeel-documenten/default.aspx#folder=2472960

Figuur 2: Grens GGA Vitale Peel ten opzichte van de Natura-2000 gebieden

Figuur 3: Praatplaten Vitale Peel behorend bij het concept Koersdocument Vitale Peel[5]

Een gebied in overgang

Natuur, landbouw, water, leefbaarheid en gezondheid lijken elkaar soms in de weg te zitten. Maar ze kunnen elkaar juist ook versterken. Hoe? Door naar andere gebruikers van de Peel te luisteren en elkaars doelen te helpen realiseren. Ieders stem is belangrijk!

GEBIEDSGERICHTE AANPAK Vitale Peel

Onze gezamelijke opgaven

- Toekomstbestendige landbouw ontwikkelen
- Natuurgebieden versterken
- Een economische impuls voor het gebied
- Bijdragen aan stikstofreductie
- De beleefbaarheid van de Peel vergroten, inclusief recreatie
- Duurzame energievoorziening ontwikkelen
- De leefbaarheid vergroten
- Beschikbaarheid en kwaliteit van water en vitaliteit van de bodem verbeteren

Maatschappelijke organisaties:
We moeten de natuur en biodiversiteit beschermen, herstellen of versterken. Voor een gezonde toekomst voor de Peel en toekomstige generaties is het van belang om nader tot elkaar te komen.

Recreatief ondernemers:
Recreatie in de natuur versterkt de band tussen mens en natuur. Wij zoeken hierin de samenwerking, want de Peel biedt uitstekende kansen op dat vlak.

De overheid:
We staan voor een stevige opgave en hebben pittige keuzes te maken. Die afwegingen maken we met elkaar. Samen vinden we een nieuwe balans.

Inwoners:
We willen prettig wonen, leven en recreëren in onze eigen leefomgeving.

Agrariërs:
Wij zoeken duidelijkheid en perspectief om keuzes voor de toekomst te kunnen maken. Luister naar ons en geef ons ruimte om zelf met oplossingen te komen. We zijn deel van de oplossing.

Kijk voor meer informatie op www.ggagroenblauw.nl/vitalepeel

5. https://www.ggagroenblauw.nl/gebieden/vitale+peel/vitalepeel-documenten/HandlerDownloadFiles.ashx?idnv=2514070

2.6 Ontwikkelperspectief NOVEX De Peel

De opgaven in de Peel zijn groot én urgent. Onder andere de transitie van de landbouw, de energietransitie, de klimaatopgave, de verstedelijkingsdruk van regio Eindhoven en de stikstofcrisis komen hier samen. Daarnaast speelt de mogelijke reactivering van Vliegbasis De Peel en een algehele intensivering van gebruik door defensie. Tegelijkertijd heeft het gebied kwaliteiten om te koesteren en versterken.

De Peel is daarom door het kabinet aangewezen als een van de zestien nationale aandachtsgebieden voor herinrichting. In NOVEX De Peel werken alle overheden, als één overheid, samen met de streek aan een duurzame toekomst voor de Peel. De samenwerking is niet gericht op (nog meer) beleid, maar op het mogelijk maken van uitvoering, het in beweging brengen van partijen, op experimenteerruimte voor de streek. Een samenwerking van partijen die bereid zijn in de streek te investeren[3].
In een ontwikkelperspectief is het toekomstbeeld van de Peel vastgelegd. Het perspectief is een kompas waarmee de overheden in het gebied in gesprek gaan. Om het perspectief uit te diepen en te bekijken of maatschappelijke coalities tot uitvoering kunnen komen. Het perspectief heeft geen juridische status, maar dient als houvast en inspiratie. Voor de overheid als input en inkleuring van het eigen beleid en voor de streek om tot serieuze investeringen te komen en om impuls te geven aan pilots en proeftuinen.

Hierbij gaat het over de transitie van het landelijk gebied, de energietransitie en klimaatadaptatie, het opvangen van verstedelijkingsdruk, de leefbaarheid in de kleine kernen en het ontwikkelen van nieuwe economische dragers. Hierbij zijn water en bodem sturend. Dat betekent dat het natuurlijke systeem een fundamentele basis wordt bij de inrichting.

Vertaling naar koersdocument

De transitie van het Nationaal Park de Peel sluit nauw aan bij het ontwikkelperspectief van NOVEX De Peel. Dit document biedt een richtinggevend kader voor de ruimtelijke inrichting en economische ontwikkeling van de regio. Het koersdocument benut deze visie om de rol van het nationaal park in de bredere regionale transitie te versterken. Dit betekent dat het park niet alleen een ecologische, maar ook een sociaal-economische rol speelt, door bij te dragen aan recreatie, gezondheid en innovatieve verdienmodellen voor ondernemers.

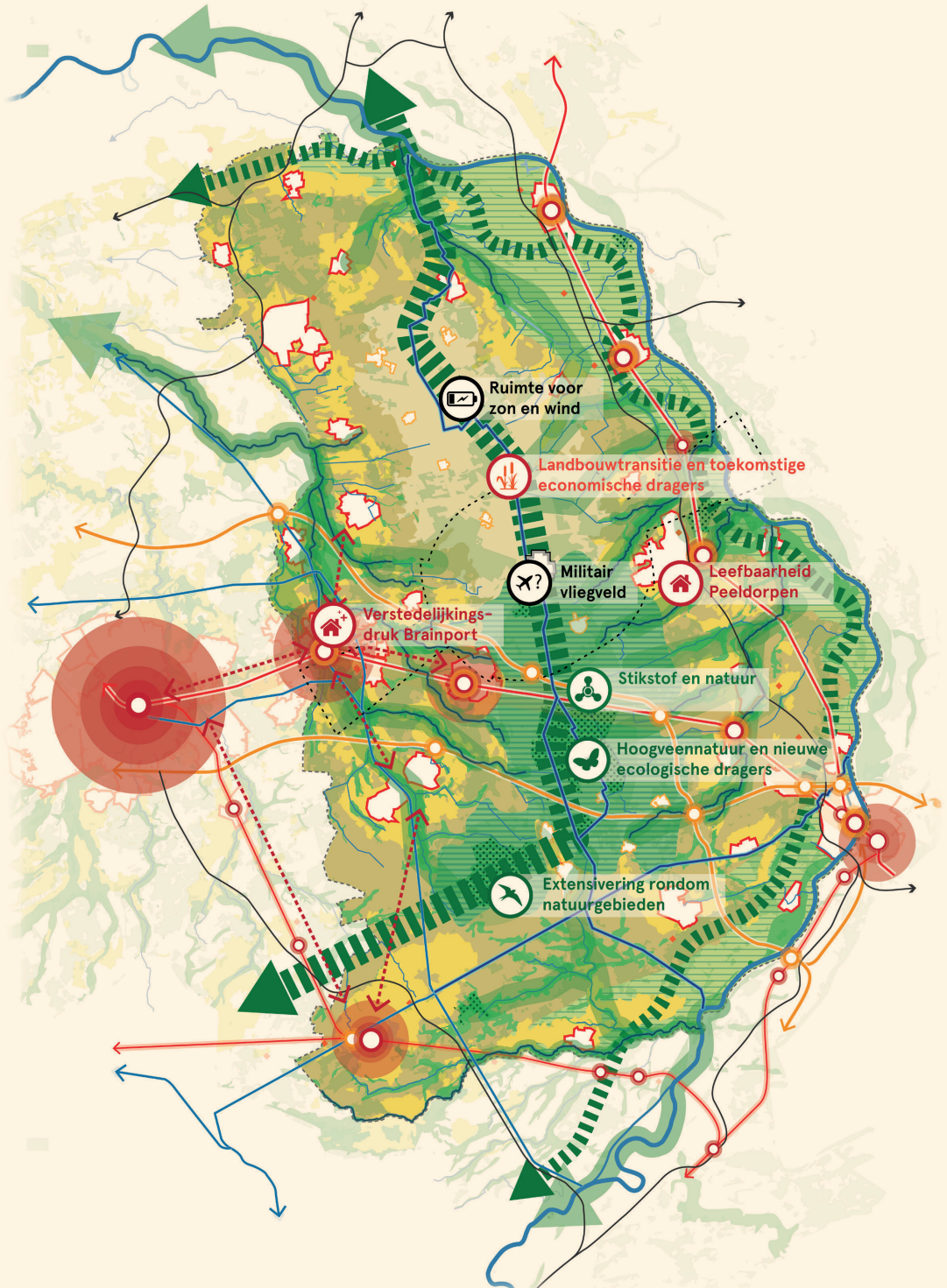
Een meerkleurige toekomst in de Peel

De Peel in 2050 is een regio waar het grondgebruik in balans is met water en natuur. Waar een goede boterham te verdienen valt met voedselproductie en waar ook ruimte is voor nieuwe bedrijvigheid. Een prachtige groene streek waar geleefd wordt in vitale dorpen tussen de Brainport en andere stedelijke regio's. In de Peel zitten we straks als streek zelf aan het stuur en geven we samen richting aan onze toekomst.[4]

3. https://www.brabant.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/samenwerken-ruimtelijke-opgaven/natuur-landbouw/novex-peel/
4. NOVEX De Peel. https://www.novexdepeel.nl/

Figuur 4 . Uitsnede uit het Zich Ontwikkelend NOVEX-perspectief 2050 (ZON 2050)[7]

7.: https://www.novexdepeel.nl/over-novex-de-peel/ontwikkelperspectief-2050/

ONTWIKKELPERSPECTIEF 2050

NATUURLIJKE, ONDERNEMENDE EN LEEFBARE PEEL

De toekomst is meerkleurig, maar niet alles kan overal of in dezelfde mate. Via het ontwikkelperspectief willen we richting geven. Daarom hebben we accenten geplaatst voor verschillende delen van de Peel.

- **Ecologie**: deelgebieden waar het draait om natuur en ecologische verbindingen. Hier wordt water vastgehouden en vertraagd afgevoerd en werken we aan bodemherstel.
- **Economie**: deelgebieden waar voedselproductie en ondernemen volop ruimte krijgen. Hier zijn kansen voor het samenkomen van mensen, grondstoffen en energie.
- **Leefbaarheid**: de steden, dorpen en verstedelijkte kernen met ruimte voor wonen en werken, ook met het oog op de druk vanuit de Brainport-regio.

Op deze kaart is uitgezet wat we in 2050 graag willen zien in de Peel en wat liever niet. Je ziet de volgende kleuren, die aansluiten bij de ontwikkelzones:

Groen is de kleur van de **Natuurlijke Peel** in drie nuances: de Peelvenen, de beekdalen en het Maasdal. Hier geven we voorrang aan natuur, bodem en water en gezondheid. Deze delen van de Peel worden natter en natuurlijker.

Geel is de kleur van de **Ondernemende Peel** in drie nuances: het grootse productielandschap van de noordelijke horst, de afwisselende dekzanden op de flanken en de oude vruchtbare gronden. Ruimte voor economische activiteiten en energieopwekking hebben hier prioriteit.

Rood is de kleur van de **Leefbare Peel** in drie nuances: de centrale steden, de verstedelijkte kernen en leefbare dorpen. Leefbaarheid, beleving en een gezonde leefomgeving staan hier voorop. .

3. REIKWIJDTE KOERSDOCUMENT

3.1 Gebiedsafbakening

Het koersdocument richt zich op de transitie van het Nationaal Park de Groote Peel naar een Nationaal Park de Peel dat past binnen het beleidsprogramma van het ministerie van LVVN. Hiervoor beschouwen we het gebied zoals dat binnen de GGA Vitale Peel is begrensd. We verbinden hierbij de natuurkernen van het huidige nationaal park en de natuurgebieden Deurnsche Peel en Mariapeel en Het Zinkske met het omliggende landelijk gebied (zie de kaart op de volgende pagina).

Hierbij betrekken we naast de gemeenten die betrokken zijn bij het huidige nationaal park (Asten en Nederweert) ook de gemeenten Deurne, Horst aan de Maas, Peel en Maas, Someren en Venray.

Er wordt niet uitgegaan van een nieuwe grens voor het nationaal park. De nadruk ligt op het verbinden van de natuur met het omliggende landelijk gebied, en de inwoners en (agrarisch)ondernemers in dat gebied. Nogmaals wordt benadrukt dat een aanduiding als nationaal park niet leidt tot juridische of planologische beperkingen ten aanzien van het gebruik van gronden. Bescherming van de natuurdoelstellingen is immers geregeld in de begrenzing van de Natura 2000-gebieden en de juridisch-planologische bescherming van gronden via Rijks-, provinciaal- en gemeentelijk beleid.

Het koersdocument is weliswaar gericht op het behouden en herstellen van de natuurwaarden in de natuurkernen, maar niet door beheertaken over te nemen van de natuurbeheerders, particuliere grondeigenaren of (recreatie)bedrijven. Hiervoor blijven genoemde partijen zelf verantwoordelijk.

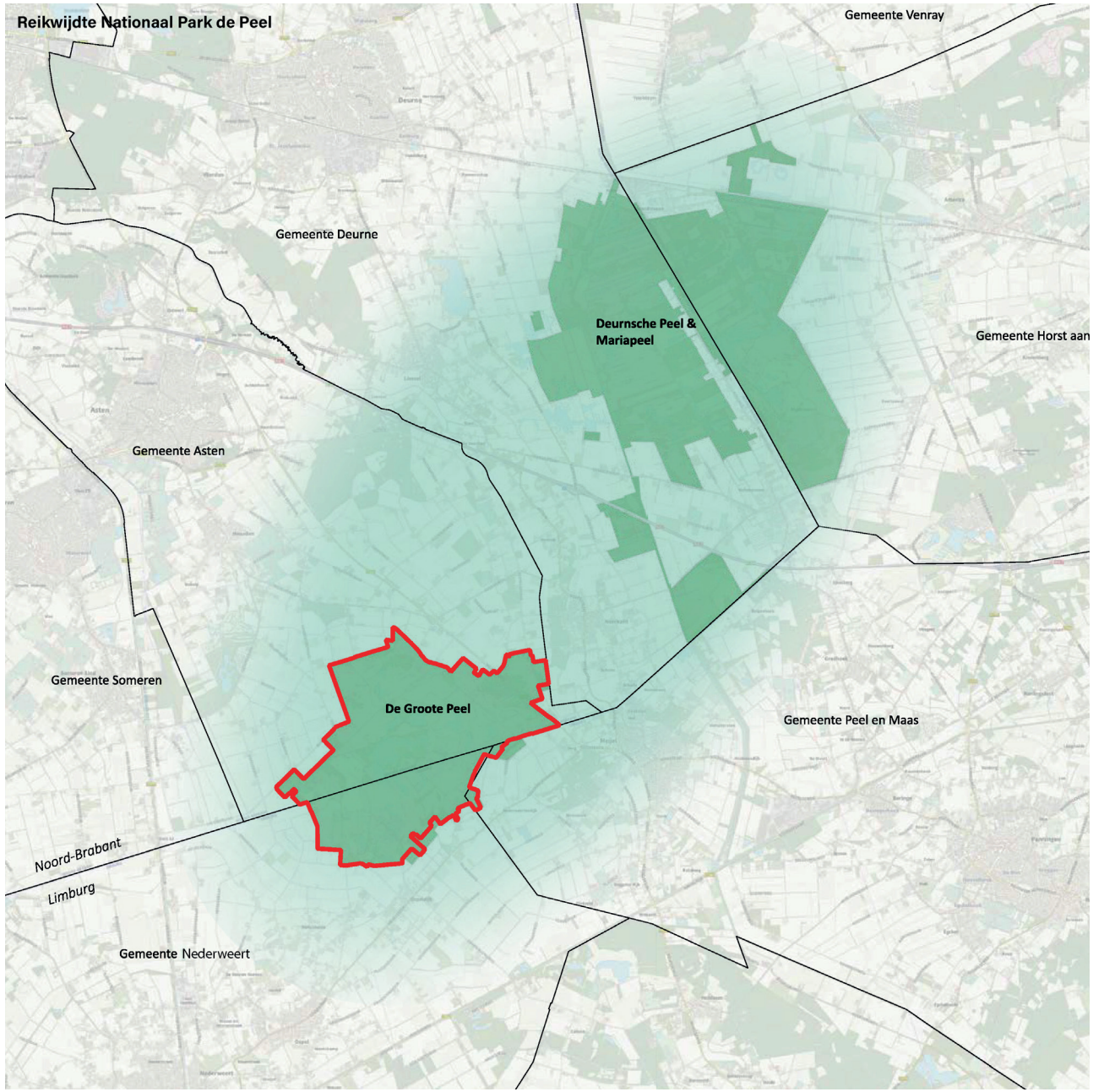

Het nationaal park vormt bovendien een aanvulling op de GGA Vitale Peel, NOVEX De Peel en andere lopende gebiedsprocessen en levert hieraan een waardevolle bijdrage. Vanuit de beheerplannen voor de Natura 2000-gebieden en vanuit de gebiedsgerichte aanpak (GGA) Vitale Peel wordt gewerkt aan de opgaven voor natuur, stikstof, water (tegengaan verdroging) en landbouw. Vanuit NOVEX De Peel wordt gewerkt aan de transitie van het landelijk gebied, de energietransitie en klimaatadaptatie, het opvangen van verstedelijkingsdruk, de leefbaarheid in de kleine kernen en het ontwikkelen van nieuwe economische dragers. Deze thema's krijgen vanuit deze gebiedsprocessen een ruimtelijke vertaling.

In het nationaal park houden we ons niet bezig met de inrichting van de ruimte. Daarom zijn de hierboven genoemde thema's geen onderdeel van ons koersdocument.

3.2 Groeimodel naar een Nationaal Park de Peel

We streven ernaar om met voldoende draagvlak door te groeien naar een Nationaal Park de Peel. Een nationaal park dat bestaat uit het samenhangende landschap van drie robuuste natuurkernen (De Groote Peel, Deurnsche Peel en Mariapeel) en het tussenliggende ontgonnen landbouwgebied met een groot aantal voedselproducerende bedrijven en karakteristieke dorpen. Een landschap dat in trek is bij recreanten en bijdraagt aan de gezondheid van de mensen die er leven.

Figuur 5: Reikweidte Nationaal Park de Peel

We beschouwen het gehele gebied als een landschapspark waar natuur en cultuur samenkomen. Een landschapspark kenmerkt zich door de vele verschillende functies die er samenkomen en de vaak eeuwenlange wisselwerking tussen mens en natuur. Het zijn gebieden waar natuur en landschap samengaan met landbouw, wonen en recreatie. Een landschapspark is aantrekkelijk voor recreatie en functioneert vaak als uitloopgebied voor inwoners van omliggende verstedelijkte gebieden.

De natuurkernen in het gebied worden gevormd door de Natura 2000-gebieden van De Groote Peel (1.400 hectare) en Mariapeel & Deurnsche Peel (samen 2.750 hectare). Hierbij horen ook de kleinere natuurgebieden 't Zinkske en Heitrakse Peel.

Het gebied is gelegen binnen de Noord-Brabantse gemeenten Asten, Deurne en een klein gedeelte van Someren en de Limburgse gemeenten Horst aan de Maas, Peel en Maas, Nederweert en een randje van Venray. De provinciegrens tussen Noord-Brabant en Limburg doorkruist het gebied. Zie voor de afbakening van het gebied figuur 5.

4. AMBITIES NATIONAAL PARK DE PEEL

4.1 Missie, ambitie en doelen

Op basis van het beleidsprogramma nationale parken 2024-2030 zien we het als onze missie om natuur en mensen te verbinden. Onze ambitie is een uniek hoogveenlandschap in een vitale, gezone woon-, werk- en leefomgeving waar ruimte is voor (agrarisch) ondernemerschap en innovatiekracht. We richten ons op een veerkrachtig en beleefbaar nationaal park waarbij bescherming en beleving van de natuur en het landschap in balans zijn met het grondgebruik (bijvoorbeeld landbouw, wonen en recreatie) in de omgeving.

In het kader van de subsidieaanvraag bij het Rijk voor 2024 zijn voor het Nationaal Park de Groote Peel zes doelen geformuleerd. Deze zijn herschreven naar:

1. Een robuuste, veerkrachtige natuur die in verbinding staat met het omliggende landschap.
2. Verantwoord, gevarieerd recreatief medegebruik natuur en landschap met een topbeleving.
3. Versterking van de betrokkenheid bij en kennis over natuur en landschap (educatie, onderzoek, monitoring).
4. Verbinding van het nationaal park met de omgeving.
5. Versterking van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel.
6. Versterking van de governance (bestuur, organisatie, streekholdersnetwerk) en het programmamanagement inclusief communicatie.

De zes doelen vormen het vertrekpunt voor de lange termijn koers. We vertalen deze doelen naar ambities en doelen voor de volgende thema's:

1. Natuur & Landschap
2. Recreatie & Beleving
3. Gebiedsmarketing & Merkidentiteit
4. Onderzoek & Educatie
5. Verbinding met de omgeving

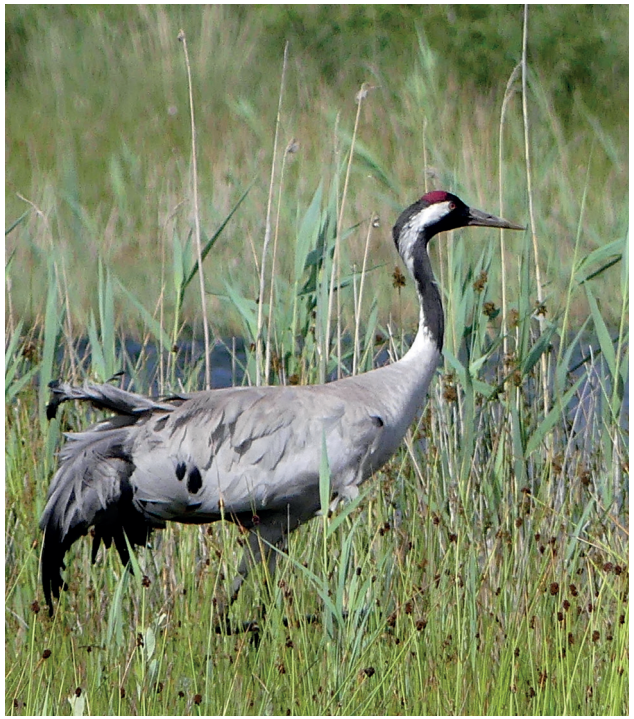
Daarnaast verkennen we in 2025 de ambities voor een zesde thema: gezondheid. We richten ons hierbij op de vraag: op welke wijze kan Nationaal Park de Peel bijdragen aan de gezondheid van de mens?

In de komende paragrafen werken we de verschillende thema's verder uit in ambities en doelstellingen per thema. In hoofdstuk 5 vertalen we de ambities en doelstellingen naar een uitvoeringsprogramma.

Voor een samenvatting van de ambities van Nationaal Park de Peel, verwijzen we naar de samenvatting op pagina 6 tot en met 9 van dit document.

4.2 Natuur & Landschap

De natuurkernen van de Groote Peel en Mariapeel & Deurnsche Peel vormen gezamenlijk het Natura 2000-gebied De Peel. Het zijn unieke natuurgebieden waarvan we de natuurwaarden koesteren. De omliggende landbouwgebieden ondersteunen de unieke landschappelijke waarden van het Nationaal Park de Peel.

Het in samenhang behouden, beheren en ontwikkelen van de natuurwaarden in de natuurkernen van het gebied staat te allen tijde voorop in de koers voor het nationaal park. Voor de natuurkernen die onderdeel zijn van het Natura 2000-gebied De Peel liggen de doelstellingen verankerd in de Natura 2000 beheerplannen. Het realiseren van deze doelstellingen valt onder de verantwoordelijkheid van de grondeigenaren. Het nationaal park neemt deze verantwoordelijkheid niet over.

Het verbinden van de verschillende natuurkernen binnen het gebied via een groene dooradering van het landelijk gebied en een goed functionerend en klimaatbestendig watersysteem zijn voor het nationaal park belangrijke waarden. Ook deze vallen echter niet onder de verantwoordelijkheid van het nationaal park, maar van de overheden zoals gemeenten en waterschappen.

Betrokken partijen zoeken hierover onderling afstemming en trekken waar mogelijk gezamenlijk op in afzonderlijke projecten of gebiedsprocessen.

Vanuit het nationaal park zoeken we afstemming met de projecten en gebiedsprocessen en leveren we waar mogelijk een waardevolle bijdrage aan de doelstellingen vanuit de andere thema's.

4.3 Recreatie & Beleving

De ambitie is het creëren van een topbeleving. Dit is een beleving waarvoor mensen bereid zijn te reizen en die uniek is voor dit nationaal park (zoals bijvoorbeeld dark skynight op Terschelling en de edelhertentour met de boswachter op de Veluwe). Daarnaast richten we ons op het bieden van unieke ervaringen of magische momenten, die leiden tot een gevoel van verbondenheid met de bijzondere waarden van de natuur, het landschap en de cultuurhistorie van de Peel. Dit zien we als een belangrijke taak voor de samenwerkende partijen in en rond het nationaal park.

Een topbeleving en goed natuurinclusief recreatief gebruik kunnen goed hand in hand gaan. Deels kan zonering een uitkomst zijn, waardoor kwetsbare kernen gespaard blijven. Daarnaast is het van belang om bezoekers te sturen en zowel de toeristisch recreatieve ondernemers in het gebied als de gasten mee te nemen in de recreatieve beleving van het gebied.

We baseren ons hierbij op de visie 'Peelbeleving in de Peelvenen' die in 2021[8] tot stand is gekomen in opdracht van de (inmiddels opgeheven) Integrale Gebiedscommissie Peelvenen. De zeven pijlers uit deze visie zijn:

1. Peelbeleving vergroten door de ontwikkeling en inzet van de belangrijkste locaties die aansluiten op de verhalen van Peelvenen.
2. Peelbeleving vergroten door verbeteren van routestructuren.
3. Ruimte voor ondernemen.
4. Ontwikkeling van een icoon.
5. Versterking van de relatie Groote en Mariapeel-Deurnsche Peel.
6. Marketing.
7. Opzet organisatiestructuur en financiering.

Deze vertalen we naar de volgende subdoelen:

- Peelbeleving vergroten door de (door) ontwikkeling van Peeltroeven (de belangrijkste locaties of ervaringen die aansluiten op de kernwaarden van de Peel);
- Peelbeleving vergroten door verbeteren van bereikbaarheid, toegankelijkheid en routestructuren;
- vergroten van innovatiekracht en ondernemerschap;
- ontwikkeling van een topbeleving;
- verbeteren extensief recreatief aanbod en voorzieningenniveau (bijvoorbeeld schuilhutten, bankjes, verhalen);
- verspreiden bezoekers over het gebied;
- verzachten overgang tussen natuurkernen en het omliggende landschap;
- verbeteren identiteit en herkenbaarheid (zie thema Gebiedsmarketing & Merkidentiteit).

Hierbij leggen we uiteraard de verbinding naar de kernwaarden voor het gebied (zie kader op pagina 36 en 37) en de thema's Gebiedsmarketing & Merkidentiteit en Onderzoek & Educatie. Daarnaast zoeken we voor dit thema afstemming met de GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen die zich richten op het thema Recreatie & Beleving.

8. Peelbeleving in de Peelvenen – Visie op het toeristisch-recreatief ecosysteem. Van Nuland en Partners in opdracht van de Integrale Gebiedscommissie (IGC) Peelvenen, 3 december 2021

4.4 Gebiedsmarketing & Merkidentiteit

De collectie van alle nationale parken is meer dan de som der delen. De nationale parken presenteren zich gezamenlijk en vertellen samen het verhaal van de natuur en het landschap in Nederland om zo de eenheid van het stelsel van nationale parken uit te stralen. Elk nationaal park draagt bij aan het gezamenlijke verhaal vanuit zijn eigen identiteit en karakter.

Nationaal Park de Peel staat momenteel op nummer 6 in de ranglijst van bekendheid van de Nationale Parken[9]. De ambitie is deze positie te versterken door de bekendheid verder te vergroten. Hiervoor zetten we in op de herkenbaarheid, authenticiteit, specificiteit en relevantie van de Peel. We ontwikkelen een sterk merk en zetten in op een verantwoorde beleving.

Binnen dit thema werken we samen met IVN en de marketingorganisaties die actief zijn in het gebied: Land van de Peel en Limburg Marketing. Ook samenwerking met de verschillende recreatieondernemers in het gebied is van belang om de merkidentiteit uit te dragen en de juiste doelgroepen aan te trekken. In samenwerking met de ondernemers kan de gebiedsmarketing tevens een bijdrage leveren aan het spreiden van bezoekers over het gebied.

Tegelijkertijd kan de gebiedsmarketing zorgen voor het vergroten van de betrokkenheid van de omgeving en trots op het gebied. Ook hiervoor is afstemming met streekholders uit het gebied essentieel. Doel is dan ook het netwerk van streekholders steeds verder uit te bouwen.

Een paar belangrijke aandachtspunten bij dit thema:

- De merkidentiteit is gericht op gebiedsmarketing en is niet bedoeld voor communicatie over het gebiedsproces (transitie nationaal park) en educatie of voorlichting aan bezoekers. De gebiedsmarketing, communicatie en educatie moeten elkaar echter wel versterken. De communicatiestrategie moet dit voor de lange termijn borgen.
- Er wordt geen volledig nieuwe huisstijl of nieuw logo ontwikkeld voor het gebied. We benutten de bestaande huisstijl van het nationaal park met alle hierbij behorende middelen (zoals de website) die al beschikbaar zijn.
- Afstemming met het thema Recreatie & Beleving is van belang om te komen tot een kwalitatief goed ontwikkeld belevingsaanbod met 'magische momenten' die bijdragen aan de topbeleving. Ook voor het aantrekken van de juiste doelgroepen en het spreiden van bezoekers over het gebied is deze afstemming van belang.
- Samenwerking met andere nationale parken in Limburg en het Samenwerkingsverband Nationale Parken (SNP) en het Nationale Parken Bureau (NPB) is noodzakelijk om het gezamenlijke verhaal van de natuur en het landschap te vertellen.

We vergroten de bekendheid van de Peel door te werken aan de volgende doelen:

- herkenbare merkidentiteit uitwerken en uitdragen;
- versterken verbinding in het (versnipperde) aanbod van recreatieve activiteiten;
- vergroten bewustzijn, draagvlak en handelingsperspectief bij inwoners, ondernemers en bezoekers;
- verbeteren van de samenwerking en het uitbouwen van het netwerk van streekholders;

In 2025 is de communicatiestrategie uitgewerkt. Door het ontwikkelen van een communicatiestrategie beogen we bewustzijn en draagvlak met handelingsperspectief te stimuleren bij inwoners en bezoekers en, in een tweede fase, bij innovatieve agrariërs en andere ondernemers in het gebied. Als eerste stap richting de communicatiestrategie werd in de eerste helft van 2025 de eigen merkidentiteit uitgewerkt. Deze kreeg de vorm van een belofte of overtuiging/droom en is gebaseerd op basis van de kernwaarden van het gebied en een overkoepelend eigen gebiedsverhaal. Aan de hand van de merkidentiteit werden ook de doelgroepen voor de marketing bepaald. De merkidentiteit en de gekozen doelgroepen worden verder toegelicht in het kader. In bijlage 3 is de communicatiestrategie toegevoegd.

9. https://www.touristserver.nl/file/4758/Onderzoek+bekendheid+Nationale+Parken++def+%28juni+2024%29.pdf

Kernwaarden , merkidentiteit en doelgroepen

Om te komen tot een merkidentiteit voor Nationaal Park de Peel kwamen in oktober 2024 vertegenwoordigers van het overlegorgaan, marketingorganisaties en recreatieondernemers uit het gebied bijeen. Op basis van deze sessie zijn vier kernwaarden geformuleerd die het unieke karakter van het gebied onderstrepen. Deze kernwaarden vormen samen met het overkoepelend verhaal de bouwstenen voor de merkidentiteit van het nationaal park.

Het verhaal van Nationaal Park de Peel neemt bezoekers mee in de wereld van moerasmysteries: een landschap vol natuur, verhalen en vernieuwing. De mystiek van het hoogveen, de sporen van turfwinning, de rol van water en klimaat, en de kracht van pioniers vormen samen een gelaagd en doorleefd verhaal dat uitnodigt tot ontdekking en verwondering.

1. Biodiversiteit en erfgoed van het unieke hoogveenlandschap: Nationaal Park de Peel kenmerkt zich door de unieke ecologische eigenschappen van het hoogveenlandschap, met zijn rijke biodiversiteit en bijzondere flora en fauna, evenals het culturele en historische erfgoed dat voortkomt uit het steken van turf, de ontginning en het gebruik van het gebied door de mens.

2. Natuurlijke bron van welzijn en gezondheid voor nu en de toekomst: Nationaal Park de Peel fungeert als een soort superspons. Het hoogveensysteem slaat water en CO2 op, waardoor het bijdraagt aan het reguleren van het klimaat. Door de grote hoeveelheid water en groen werkt het natuurgebied in de zomer verkoelend, wat zowel het milieu, als de gezondheid van bezoekers en bewoners van het nationaal park ten goede komt. Daarnaast heeft de natuur een positief effect op de mentale gezondheid. De aanwezigheid van water vermindert stress en verbetert onze stemming en ons geluksgevoel. Activiteiten zoals wandelen, fietsen en hardlopen verbeteren onze fysieke gezondheid.

3. Verbinding door een spannende geschiedenis van legendes en strijd: de diepgaande historische betekenis van het Nationaal Park de Peel, met verhalen van strijd en legendes, geven niet alleen het verleden vorm, maar creëren ook een verbinding met de toekomst. Het herinnert bezoekers aan de rijke cultuurhistorie van de Peel en de manier waarop delen van het landschap met elkaar verbonden zijn. Toen, vandaag en morgen.

4. Innovatiekracht en ondernemerschap in de genen: inventiviteit en hard werken zijn onlosmakelijk verbonden met het anticiperen op veranderingen en daadkrachtig innoveren. In de tijd van het turfsteken en ontginning tot de hedendaagse aanpassingen in de landbouw. Innovatie wordt in deze context niet alleen gezien als technische vooruitgang, maar ook als een manier om een aantrekkelijke en duurzame leefomgeving te creëren. Het benadruk de noodzaak in onszelf continu opnieuw uit te vinden en om nieuwe technieken en ideeën te omarmen.

Het overkoepelende verhaal met bijbehorende kernwaarden vormen de basis voor de merkidentiteit van Nationaal Park de Peel. De merkidentiteit leent zich ook voor het identificeren van doelgroepen. Door de focus op bepaalde doelgroepen te leggen, kan het park gericht communiceren, campagnes

opzetten en de bezoekerservaring optimaliseren. In de communicatiestrategie onderscheiden we doelgroepen op basis van geografie en leefstijl.

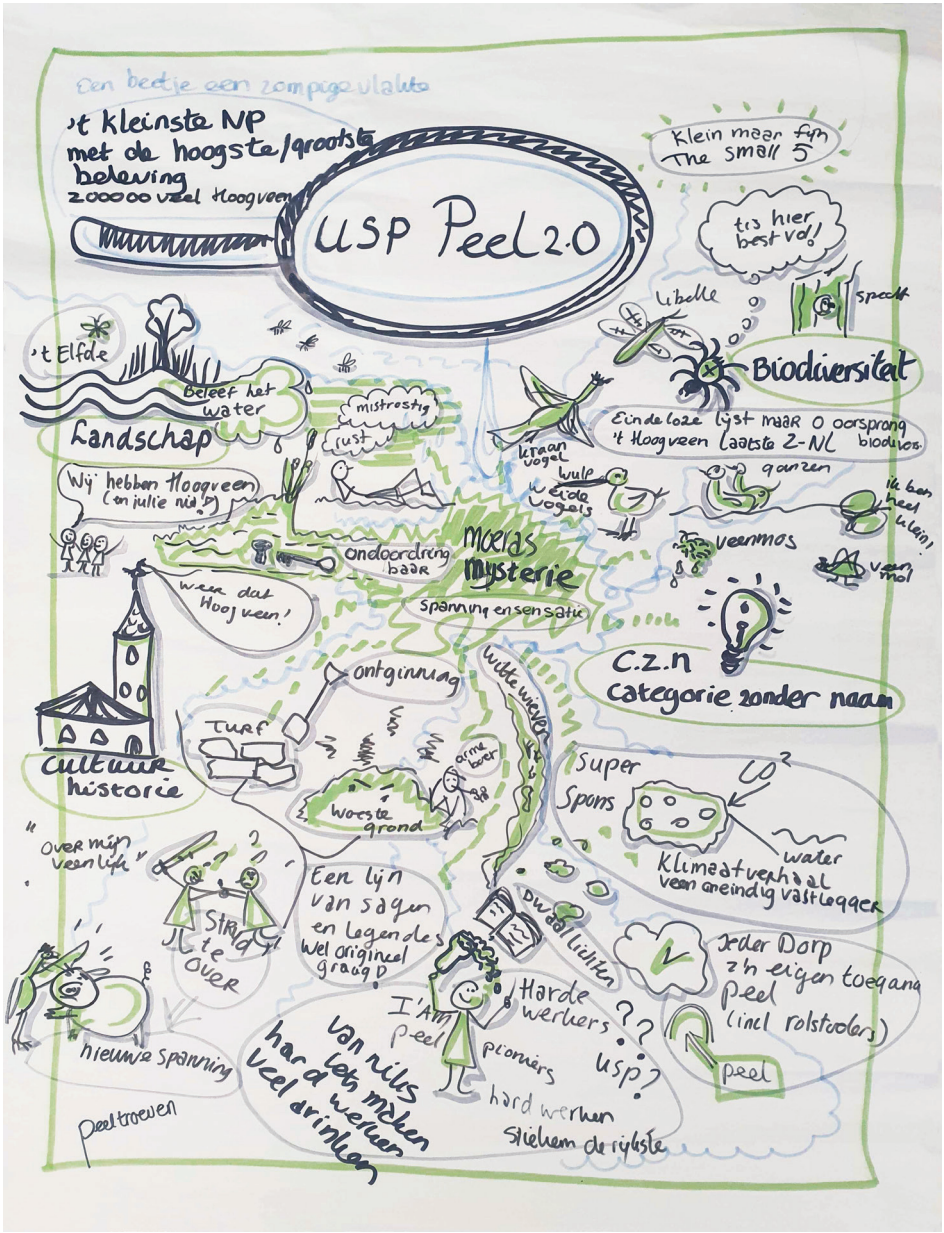
Geografisch bouwen we op in cirkels: we starten in 2025 met communicatie richting bewoners in en rondom het nationaal park en verbreden dit stap voor stap naar bezoekers uit heel Nederland en het Duits-Belgisch grensgebied in 2030.

Leefstijlgericht richten we ons op drie belevingsgroepen volgens de leefstijlvinder:

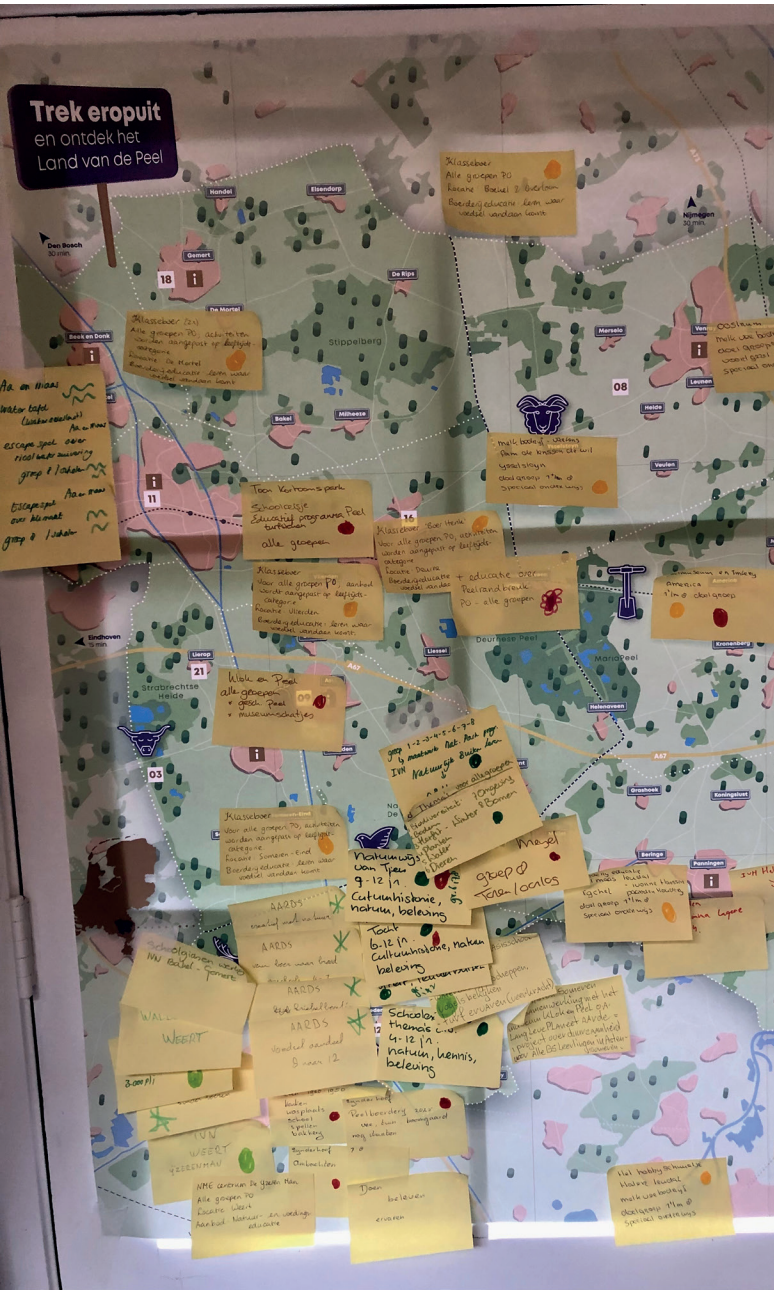
- Avontuurzoekers (op zoek naar beleving, uitdaging en natuurervaring);
- Inzichtzoekers (op zoek naar verdieping, betekenis en leren van het landschap) ;
- Harmoniezoekers (op zoek naar rust, balans en verbondenheid met natuur en omgeving).

Andere leefstijlen worden niet uitgesloten, maar de communicatie wordt afgestemd op deze drie doelgroepen. Voor een nadere toelichting op deze leefstijlen, verwijzen we naar www.leefstijlvinder.nl.

Deze merkidentiteit draagt bij aan een herkenbare positionering van het nationaal park, versterkt de betrokkenheid van bezoekers en bewoners en biedt houvast voor gebiedsmarketing, educatie en samenwerking met partners in het gebied.

Figuur 6: Genoemde waarden tijdens de werksessie in oktober 2024

4.5 Onderzoek & Educatie

Het nationaal park wil mens en natuur met elkaar in verbinding brengen. Hiervoor sluiten we aan op de landelijke richtlijn voor educatie die is gericht op het creëren van magische natuurmomenten. Want waar je van houdt (of leert houden), daar ga je voor zorgen. Het streven is dan ook dat diverse doelgroepen het nationaal park meer gaan waarderen en beter voor het gebied gaan zorgen.

Het huidige aanbod van educatie is door IVN inzichtelijk gemaakt op Educatiekaart de Pelen[10]. Op basis van deze inventarisatie wordt in 2025 gewerkt aan de educatiestrategie of doorlopende leerlijn voor het primair onderwijs. Deze sluit aan op de landelijke richtlijn educatiestrategie voor de nationale parken en wordt in de komende jaren verder uitgebouwd en verbreed naar andere doelgroepen.

Een landschapsbiografie voor de Peel (ook deze wordt opgesteld in 2025) vormt de onderlegger voor de transitie van het nationaal park, de uitvoering van de educatiestrategie en de communicatie over het gebied.

We zetten burgers in voor onderzoek en monitoring via het project Citizen science. Tijdens evenementen vragen we burgers informatie te verzamelen over soorten of natuurverschijnselen in het gebied. Hiermee zorgen we voor verbinding tussen mens en natuur en versterken we de waardering voor de natuur. Deze data vormen een aanvulling op de reguliere onderzoeks- en monitoringsactiviteiten die worden uitgevoerd onder andere in samenwerking met het Natuurhistorisch Genootschap Limburg en SNP en NPB.

Voor het thema Onderzoek & Educatie formuleren we de volgende subdoelen:

- uitbouwen netwerk van educatiepartners;
- vergroten waardering voor natuur binnen het primair onderwijs (door uitvoering van de educatiestrategie of doorlopende leerlijn die in 2025 tot stand komt);
- vergroten aanbod educatieve activiteiten voor andere doelgroepen;
- aansluiten op activiteiten gericht op onderzoek en monitoring vanuit SNP en NPB;
- Voortzetten en verder uitbouwen netwerk van onderzoekspartners.

Kansrijke samenwerkingspartners voor educatiedoeleinden zijn: heemkundeverenigingen, vogelwerkgroepen, sterrenwachten en partijen die zich bezig houden met het oorlogsverleden. Om (ook met het bestaande aanbod) nieuwe doelgroepen te bereiken is het interessant om partijen zoals scouting en Jong Nederland te benaderen.

Onderzoek en monitoring in het gebied wordt momenteel met name uitgevoerd door het Natuurhistorisch Genootschap Limburg. Het is kansrijk het netwerk van onderzoekspartners verder uit te bouwen en meer aansluiting te zoeken op activiteiten die landelijk (vanuit SNP en NPB) worden opgezet.

10. Educatiekaart de Pelen - https://www.ivn.nl/provincies/limburg/doelgroepen/onderwijs/educatiekaart-de-pelen/

4.6 Verbinding met de omgeving

Om natuur en mens beter te verbinden zoeken we vanuit het nationaal park de verbinding met de omgeving. De ambitie is er op gericht dat overheden, agrarische ondernemers, recreatie- en horecabedrijven, inwoners van de omliggende dorpen, en onderwijs- en onderzoeksinstellingen zich verbonden voelen met het nationaal park. We bouwen aan een sterk netwerk van streekholders die zich ontwikkelen tot ambassadeurs van het gebied. Zie voor een volledig beeld van het streekholdersnetwerk bijlage 1.

Er is ruimte voor ondernemerschap, waarbij economische activiteiten in en rond het nationaal park geen afbreuk doen aan de veerkracht van natuur en landschap en het vergroten van de brede welvaart. De gebiedsidentiteit is vertrekpunt voor activiteiten in en rond het park. Het nationaal park is een product van de samenwerking in de regio. De waarden van het park dragen bij aan de sociaaleconomische ontwikkeling van en de leefbaarheid voor de regionale gemeenschap en de ondernemers in het gebied.

Met name de kernwaarde innovatiekracht en ondernemerschap legt de verbinding tussen de natuur van het nationaal park en de omgeving. Er zijn in het gebied verschillende initiatieven en ontwikkelingen die voortkomen en/of leiden tot innovatiekracht en ondernemerschap. We zien bovendien kansen voor innovatie in de toekomst. Met name het verduurzamen van de landbouw gericht op klimaatbestendigheid en natuurinclusiviteit, en met perspectief en zekerheid voor de toekomst. Ook liggen er kansen voor nieuwe verdienmodellen door in te zetten op recreatie, educatie of het verbouwen van streekproducten gelabeld met een merk van de streek.

Om deze kernwaarde verder uit te bouwen werken we samen met de streekholders in het gebied met vertrouwen, respect en begrip voor elkaars standpunten en zoekende naar het gemeenschappelijke belang. De natuur staat voorop en er moet ingezet worden op een aantrekkelijk landschap in de schil. Er is enerzijds draagvlak nodig voor de natuurdoelstellingen en anderzijds moet perspectief geboden worden aan de agrarische ondernemers.

Hiervoor zoeken we de samenwerking met de GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen en zoeken we gezamenlijk naar nieuwe verdienmodellen. Ook binnen dit thema is het belangrijk het netwerk van streekholders verder uit te bouwen.

We komen voor het thema verbinding met de omgeving tot de volgende subdoelen:

- vergroten onderling vertrouwen tussen verschillende gebiedspartners en streekholders;
- versterken van de Peelmentaliteit en bevlogenheid en betrokkenheid van de samenleving;
- vergroten innovatiekracht en ondernemerschap;
- versterken sociaaleconomische ontwikkeling van het gebied en leefbaarheid voor de regionale gemeenschap en de ondernemers in het gebied;
- stimuleren van het verduurzamen van de landbouw gericht op klimaatbestendigheid en natuurinclusiviteit met perspectief en zekerheid voor de toekomst;
- versterken samenwerking met gebiedsprocessen.

4.7 Gezondheid

Het thema gezondheid in de brede zin gaat niet alleen om de gezondheid van de mens, maar ook om robuuste, gezonde ecologische systemen die weerbaar zijn. Dit betekent het versterken van de veerkracht en het herstelvermogen van autonome processen in de natuur en het verhogen van biodiversiteit door natuurgebieden met elkaar te verbinden en te vergroten. De natuur levert de mens onschatbare diensten, zoals schoon water, frisse lucht, vruchtbare bodems en bestuivers voor ons voedsel, maar de natuur biedt bovendien ruimte voor ontspanning, beweging, ontmoeting en zingeving.

Verschillende onderzoeken tonen aan dat de natuur een positief effect heeft op de gezondheid van mensen. Door in de natuur te ontspannen, te bewegen en elkaar te ontmoeten verbetert de gezondheid van mensen. Het heeft invloed op de psychische gesteldheid (stemming, concentratie, discipline, bloeddruk), de leefstijl (voeding, beweging, zingeving, slaap, ontspanning en sociaal contact), het immuunsysteem (behoud en bevordering van de weerstand) en het verminderen van milieuoverlast (luchtvervuiling, geluidsoverlast, hittestress).

Nationale parken behoren tot de grootste groene gezondheid-hotspots van Nederland[11] en kunnen een katalysator zijn voor de gezondheid[12].

In Nationaal Park de Peel hebben we de ambitie om de gezondheid van mensen te verbeteren door hen in verbinding te brengen met de natuur en leveren we op deze manier een bijdrage aan een Gezonde Peel. Dit thema moet in de komende jaren verder uitgewerkt worden in concrete doelen en activiteiten.

Op dit moment formuleren we hiervoor de volgende subdoelen:

- verbinden van het nationaal park aan de gezondheidszorg en het sociaal domein;
- versterken samenwerking met andere nationale parken rond het thema gezondheid;
- verhogen van de natuurwaarden in de natuurkernen en de hoeveelheid groen in het omliggende landschap;
- vergroten belevingswaarde van het gebied om te ontspannen, bewegen en elkaar te ontmoeten.

Hiervoor zoeken we met name naar koppelkansen binnen de andere thema's. Door bijvoorbeeld binnen het thema Recreatie & Beleving specifiek in te zetten op het versterken van het aanbod aan recreatieve voorzieningen gericht op bewegen en elkaar ontmoeten of het ontwikkelen van themaroutes gericht op mindfullness of prikkelarm recreëren.

'Door met een gedeelde visie en veel enthousiasme samen te werken met de gezondheidssector en het sociaal domein kunnen nationale parken functioneren als katalysatoren voor gezondheid, terwijl tegelijkertijd bewustzijn en waardering voor de natuur worden vergroot. Hierdoor ontstaat niet alleen een positieve impact op de gezondheid van mensen, maar worden ook de intrinsieke waarden en duurzaamheid van nationale parken versterkt.'[8]

10. Uit actielijn 4 van de Agenda Natuurinclusief 2.0, domein gezondheid
11. Handreiking Nationale Parken als Katalysator voor Gezondheid (Nationale Parken Bureau, december 2024)

5. UITVOERINGSPROGRAMMA

5.1 Van ambitie naar actie

De ambitie voor Nationaal Park de Peel vraagt om een concreet handelingsperspectief. Het uitvoeringsprogramma vertaalt de doelen en ambities van het koersdocument naar projecten en activiteiten die de komende jaren worden opgepakt. Daarmee vormt het programma de praktische leidraad voor iedereen die bij het park betrokken is: van terreinbeheerders en overheden tot inwoners, ondernemers, vrijwilligers en maatschappelijke partners.

Het uitvoeringsprogramma bouwt voort op wat er al gebeurt en maakt tegelijkertijd ruimte voor vernieuwing en versterking. Daarbij sluiten we - onder andere - aan op gebiedsprocessen, zoals de GGA Vitale Peel en NOVEX De Peel, en stemmen we af met bestaande plannen en structuren. In lijn met de gekozen aanpak voor het nationaal park hanteren we een groeimodel: we starten vanuit de bestaande basis en breiden stapsgewijs uit, met concrete projecten die het netwerk, de betrokkenheid én de impact van het park versterken.

De projecten in dit programma zijn ingedeeld naar zes centrale doelen:

- Robuuste, veerkrachtige natuur die in verbinding staat met het omliggende landschap.
- Verantwoord, gevarieerd recreatief medegebruik van natuur en landschap met een topbeleving.
- Versterking van de betrokkenheid bij en kennis over natuur en landschap.
- Verbinding van het nationaal park met de omgeving.
- Versterking van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel.
- Versterking van de governance en het programmamanagement inclusief communicatie.

Per doel beschrijven we kort de belangrijkste projecten en activiteiten, hun bijdrage aan de ambities en de samenwerking die daarvoor nodig is. Zo ontstaat een samenhangend geheel van acties die gezamenlijk de koers van Nationaal Park de Peel waarmaken.

5.2 Robuuste, veerkrachtige natuur die in verbinding staat met het omliggende landschap

We zoeken afstemming met de partijen die verantwoordelijk zijn voor de doelstellingen voor een robuuste natuur en de verbinding met het omliggende landschap (bijvoorbeeld Staatsbosbeheer, GGA Vitale Peel) en leveren hieraan een bijdrage vanuit de verschillende thema's. Hierbij blijven de genoemde partijen verantwoordelijk voor het opstellen van inrichtingsvisies en de realisatie van de hiervoor benodigde maatregelen.

We formuleren voor dit thema de volgende subdoelen die we samen met de partners realiseren:

- in samenhang behouden, beheren en ontwikkelen van de natuurwaarden binnen de natuurkernen (doelstellingen Natura 2000-gebied);
- verbinden van de natuurkernen via groene dooradering (onder andere in aansluiting op de notitie Groenblauwe Dooradering van provincie Limburg, januari 2025);
- realiseren van een klimaatbestendig watersysteem, herstel van de sponswerking van het hoogveen en herstel van beekdalen in relatie tot een vitale landbouw (met name een extensievere melkveehouderij).

In 2025 en 2026 gaan we inzetten op de afstemming over het beheer van de natuurkernen, op het aantrekkelijker maken van het omliggende landschap en op het realiseren van verbindingen tussen de natuurkernen via groenblauwe dooradering. Voor de uitvoering van deze projecten en activiteiten sluiten we aan op de voorbereiding en uitvoering van de integrale gebiedsontwikkelingen vanuit de GGA Vitale Peel en de gebiedsprocessen aan de Limburgse kant.

Samen met partners zetten we in op de volgende projecten/activiteiten:

- Gebiedsproces Dal van de Aa.
- Gebiedsproces Eeuwselse Loop.
- Heitrakse Peel/Zinkske.
- Plan Vossenberg Meijel: Fase 2.

5.3 Verantwoord, gevarieerd recreatief medegebruik van natuur en landschap met een topbeleving

De ambitie voor recreatie is het creëren van een topbeleving, unieke ervaringen en magische momenten. Voor deze ambitie zijn de volgende subdoelen opgesteld:

- (door)ontwikkeling van Peeltroeven;
- verbeteren van bereikbaarheid, toegankelijkheid en routestructuren;

- vergroten van innovatiekracht en ondernemerschap;
- ontwikkeling van een topbeleving;
- verbeteren extensief recreatief aanbod en voorzieningenniveau;
- verspreiden bezoekers over het gebied;
- verzachten overgang tussen natuurkernen en het omliggende landschap;
- verbeteren identiteit en herkenbaarheid.

In 2025 en 2026 zetten we in op een uitbreiding van het aanbod aan recreatieve voorzieningen. Hiervoor is het nationaal park zelf aan zet, maar er worden ook (lokale) initiatiefnemers ondersteund bij het initiëren en uitvoeren van projecten. Voor 2025/2026 zijn de volgende projecten en activiteiten aan de doelstelling gelinkt:

- Uitwerken plan voor bezoekersmanagement
  We maken een plan waarin de bezoekersstromen worden gestuurd via zonering. Zo kan de kwetsbare natuur worden ontlast en ontstaan er zones voor rust, beleving en activiteiten. We koppelen hieraan thematische verhalen en stellen vast welke voorzieningen (zoals informatiepunten, routes of parkeervoorzieningen) nodig zijn. Dit plan vormt de basis voor een natuurinclusieve beleving van het gebied. We werken hierbij samen met terreinbeheerders, IVN, gemeenten en ondernemers.
- Uitvoeren programma bezoekersmanagement
  We voeren het plan stapsgewijs uit, met concrete maatregelen op het gebied van bewegwijzering, informatievoorziening, inrichting en samenwerking met recreatiepartijen. We zorgen voor heldere communicatie naar bezoekers en werken met partners aan gastvrijheid en gedragsbeïnvloeding in de praktijk.

In het uitvoeringsprogramma nemen we in elk geval de volgende maatregelen op:

- Fietspad 'Rondje Peel': In 2025 wordt een recreatieve fietsroute die de dorpen, uitzichtpunten en belevingslocaties verbindt verder uitgewerkt. Deze route stimuleert recreatie in de overgangszone en helpt de recreatiedruk in de natuurkernen te verlagen.
- Uitkijktoren Leegveld en wandelpaden: We realiseren een uitkijktoren op het Leegveld als rustpunt en belevingsplek aan de rand van de natuurkern. Ook verbeteren we wandelroutes in het gebied, zodat bezoekers op een rustige en veilige manier kunnen genieten van het landschap. De locatiekeuze en uitvoering stemmen we af met Staatsbosbeheer, de gemeente en het waterschap.
- Gezondheidshotspot Buitencentrum de Pelen: Staatsbosbeheer bekijkt in 2025-2026 de mogelijkheden voor een gezondheidshotspot bij Buitencentrum de Pelen. Het Buitencentrum ontwikkelt zich als een plek waar gezondheid en natuur samenkomen. Denk aan wandelroutes gericht op rust en herstel, activiteiten voor lichaam en geest, en samenwerking met de zorgsector. Dit sluit aan bij het thema gezondheid en vergroot de maatschappelijke waarde van het park.
- Verkennen elektrisch vervoer tussen natuurkernen en Peeltroeven: Vanaf 2027 zetten we in op het duurzaam verbinden van de verschillende toegangspoorten en belevingsplekken. We onderzoeken hoe bezoekers met elektrisch vervoer kunnen reizen tussen belangrijke locaties in de Peel. Dit vergroot de toegankelijkheid en sluit aan bij onze duurzame ambitie.
- Herbestemming Biologisch Station Mariapeel: Staatsbosbeheer is op zoek naar een ondernemer die het voormalig biologisch station in de Mariapeel een nieuwe functie wil geven. Vanuit het nationaal park denken we hierover mee.
- Verkennen mogelijkheden gezondheidscentrum of stiltecentrum:
  We onderzoeken vanaf 2027 of er ruimte is voor een centrum waar rust, herstel en natuurbeleving centraal staan. Een plek voor stilte, reflectie of begeleiding bij mentale en fysieke gezondheid.
- Nieuwe themaroutes: Peelgrimspad, Veerkrachtpad, Verhaal van de Gouden Helm: We ontwikkelen routes die verhalen tot leven brengen, geïnspireerd op geschiedenis, landschap en veerkracht. Deze themaroutes versterken de identiteit van het park, spreiden bezoekers en vergroten de belevingswaarde. We betrekken dorpen, musea en ondernemers bij de ontwikkeling en programmering.

5.4 Versterking van de betrokkenheid bij en kennis over natuur en landschap

Door de betrokkenheid bij en kennis over de natuur en het landschap te stimuleren, verhogen we de waardering van de verschillende doelgroepen voor het nationaal park. Hiervoor formuleren we de volgende subdoelen:

- uitbouwen netwerk van educatiepartners;
- uitwerken pilots educatiestrategie primair onderwijs;
- vergroten aanbod educatieve activiteiten voor andere doelgroepen;
- aansluiten op activiteiten gericht op onderzoek en monitoring vanuit SNP en NPB;
- Voortzetten en verder uitbouwen netwerk van onderzoekspartners.

In samenwerking met IVN en de onderzoekspartners zetten we in op educatie, onderzoek en monitoring. De ureninzet van IVN voor educatie wordt hierbij gefinancierd vanuit het ministerie van LVVN. De activiteiten gericht op educatie zijn gebaseerd op de educatiestrategie die IVN in 2024-2025 heeft opgesteld.

Versterken educatie

- Uitwerken educatiestrategie primair onderwijs in pilots (in samenwerking met scholen): Samen met basisscholen in de regio testen we onderdelen van de educatiestrategie. We verkennen welke thema's en werkvormen aansluiten bij de belevingswereld van kinderen en ontwikkelen lesmateriaal op maat. De pilots worden uitgevoerd in 2025 en 2026.
- Uitvoeren educatiestrategie primair onderwijs: Vanaf 2027 voeren we de leerlijn breed uit, samen met schoolgidsen en educatieve partners. Kinderen leren spelenderwijs over natuur, landschap en geschiedenis van de Peel, zowel in de klas als buiten in het veld.
- Uitwerken en uitvoeren educatiestrategie voor nieuwe doelgroepen: Na implementatie van de leerlijn bij het primair onderwijs, breiden we vanaf 2027 de educatiestrategie uit naar nieuwe doelgroepen. Door stapsgewijs de educatiestrategie uit te rollen naar nieuwe doelgroepen maken we natuurbeleving en bewustwording voor iedereen toegankelijk.
- Werkmiddelen IVN: organisatie schoolgidsen: We ondersteunen IVN bij het opleiden en coördineren van schoolgidsen. Zij begeleiden de excursies en vormen de schakel tussen scholen en natuur. Goed toegeruste gidsen zorgen voor kwaliteit en continuïteit in het educatieve aanbod.
- Verkennen samenwerking met scouting en/of Jong Nederland: We zoeken binnen dit thema de samenwerking op met jeugdorganisaties die actief zijn in de regio. Zo verbinden we natuur en spel en bereiken we jongeren in hun vrije tijd met avontuurlijke en leerzame activiteiten in de Peel.

Onderzoek en monitoring

- Afstemmen en organiseren onderzoek in aanvulling op reguliere onderzoek en monitoring: We brengen de huidige en gewenste onderzoeksactiviteiten in kaart en maken een plan voor 2027 en verder. We bekijken hoe het netwerk van onderzoekspartners verder uitgebouwd kan worden en waar bestaande monitoringsprogramma's en onderzoeken aangevuld kunnen worden.
- Organisatie Ecotop: We ondersteunen Natuurhistorisch Genootschap Limburg bij het organiseren van een jaarlijkse Ecotop: een bijeenkomst voor onderzoekers, terreinbeheerders, vrijwilligers en beleidsmakers. Hier worden kennis, data en inzichten gedeeld over de natuur en ontwikkeling van het gebied.
- Citizen science (inzetten van burgers voor monitoring): We stimuleren betrokkenheid van bewoners en bezoekers door hen in te zetten voor het verzamelen van data. Dit doen we tijdens twee evenementen die in het nationaal park worden georganiseerd.

5.5 Verbinding van het nationaal park met de omgeving

We zorgen dat partijen in de omgeving zich verbonden voelen met het nationaal park en maken hen tot ambassadeur voor het gebied. Dit doen we aan de hand van de volgende subdoelen:

- vergroten onderling vertrouwen;
- versterken van de Peelmentaliteit en bevlogenheid en betrokkenheid van de samenleving;
- vergroten innovatiekracht en ondernemerschap;
- versterken sociaaleconomische ontwikkeling en leefbaarheid;
- stimuleren van het verduurzamen van de landbouw gericht op klimaatbestendigheid en natuurinclusiviteit met perspectief en zekerheid voor de toekomst;
- versterken samenwerking met gebiedsprocessen.

We zetten in op het uitbouwen van het netwerk van streekholders en het versterken van het onderlinge vertrouwen, we stimuleren ondernemerschap, vergroten het omgevingsbewustzijn en werken een programma Gezonde Peel uit.

Een deel van de uitvoeringsprojecten binnen dit thema wordt uitgevoerd door Staatsbosbeheer en IVN. Vanuit het nationaal park ondersteunen we deze organisatise met werkmiddelen. Hiervoor wordt vanuit Staatsbosbeheer afgestemd met de particuliere eigenaren (inclusief de organisatie van de dag van de particuliere eigenaren) en worden de Peelgidsen en baliemedewerkers van het Buitencentrum De Pelen opgeleid en ingezet (inclusief vergoedingen). Daarnaast wordt een programma met publieksactiviteiten vanuit het Buitencentrum opgezet en uitgevoerd.

Daarnaast maken we werkmiddelen vrij voor de organisatie van een aantal evenementen:

- de dag van het Nationaal Park;
- laarzendag;
- beleef de vogeltrek;
- de jaarafsluiting voor de vrijwillige gidsen.

In de voorbereiding, organisatie en uitvoering trekken IVN en Staatsbosbeheer gezamenlijk op.

Verder zetten we in op de volgende projecten en activiteiten:

Uitbouwen netwerk streekholders en versterken vertrouwen onderling

- Organiseren netwerkbijeenkomsten over inspirerende onderwerpen: We brengen de partners van het nationaal park en de streekholders uit het gebied samen in (thematische) bijeenkomsten. Met inspirerende voorbeelden en gezamenlijke gesprekken bouwen we aan onderling vertrouwen en de samenwerking in het gebied. Jaarlijks wordt minimaal 1 brede netwerkbijeenkomst georganiseerd en 1 themabijeenkomst. Hierbij overwegen we de inzet van Common Ground als methodiek om de partijen in verbinding te brengen.
- Afstemming GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen: We stemmen structureel (minimaal 4 keer per jaar) af met gebiedspartners, zoals GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen. Zo versterken we de samenhang met de opgaven voor de Natura 2000-gebieden en komen we gezamenlijk tot meer slagkracht.
- Versterken netwerk Limburgse partners: We versterken huidige en leggen nieuwe verbindingen met Limburgse gemeenten, (agrarisch) ondernemers en maatschappelijke organisaties. Doel is het versterken van de verbinding tussen de streekholders onderling en het verder uitbouwen van het netwerk.

Ondernemerschap stimuleren

- Cursus natuurinclusief ondernemen voor bedrijven rond de Peel: In 2024-2025 is een tweedaagse cursus natuurinclusief ondernemen aangeboden aan de recreatiebedrijven in het gebied. Deze cursus bouwen we verder uit en gaan we breder aanbieden aan ondernemers in het gebied. In de cursus wordt gewerkt met voorbeelden en tools om de natuur te verbinden aan het eigen bedrijf.
- Opzetten lerend netwerk: Naar het voorbeeld van Het Groene Woud en de Van Gogh Academie bouwen we aan een lerend netwerk waarin kennis, ervaring en inspiratie vanuit de streekholders uit het gebied gedeeld worden. Een dergelijk netwerk stimuleert samen leren, experimenteren en het ontwikkelen van nieuwe initiatieven.
- Betrekken agrarische sector bij het nationaal park: We zijn vanuit het nationaal park actief in gesprek met agrarisch ondernemers en

hun belangenorganisaties. We zijn trots op onze agrarisch ondernemers en dragen dat uit. Hiervoor organiseren we laagdrempelige evenementen samen met de sector en we verkennen de mogelijkheden om een label te ontwikkelen voor streekproducten. In 2025-2026 halen we de theatervoorstelling “Iets met Boeren” naar de Peel.

- Verkennen mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer en beheer door begrazing: We onderzoeken of en op welke wijze agrariërs uit het gebied een rol kunnen spelen in het beheer van natuurgebieden. Daarbij kijken we specifiek naar beheer door begrazing en zoeken we naar oplossingen die passen in het landschap en tegelijkertijd perspectief bieden voor de agrarisch ondernemers. We starten hiervoor pilots op vanaf 2026.
- Opstellen landschapsagenda gericht op versterken landschap: Samen met de streekholders stellen we een agenda op gericht op het versterken van het landschap. Hiervoor verkennen we de mogelijkheden (kansen en knelpunten) voor het combineren van functies (landbouw, recreatie, cultuurhistorie) met het verbeteren van het landschap.
- Uitgave boekwerk landschapsbiografie: In 2024 en de eerste helft van 2025 is de content voor de landschapsbiografie uitgewerkt tot een compleet manuscript. Hierna wordt dit boekwerk gedrukt, uitgegeven en verspreid. Met deze landschapsbiografie verbinden we de inwoners en ondernemers uit het gebied aan het nationaal park.

Uitwerken programma Gezonde Peel

- Uitbouwen netwerk met gezondheidspartners (gezondheidszorg en sociaal domein) en verkennen lopende initiatieven en formuleren kansen en knelpunten: We maken vanuit het nationaal park verbinding met zorgorganisaties, welzijnspartners en initiatieven waarin natuur en gezondheid samenkomen. Hierbij verkennen we de kansen en knelpunten om op basis hiervan te komen tot een (uitvoerings)programma Gezonde Peel.

5.6 Versterking van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel

Door het versterken van het merk nationaal park en de merkidentiteit van de Peel vergroten we de bekendheid van Nationaal Park de Peel. Om het nationaal park meer op de kaart te zetten, zijn de volgende subdoelen ontwikkeld:

- herkenbare merkidentiteit uitwerken en uitdragen;
- versterken verbinding in het (versnipperde) aanbod van recreatieve activiteiten;
- vergroten bewustzijn, draagvlak en handelingsperspectief bij de omgeving;
- verbeteren samenwerking en uitbouwen netwerk van streekholders.

In 2024-2025 hebben we een begin gemaakt met het uitwerken van de merkidentiteit. In 2025-2026 werken we deze merkidentiteit en de verhaallijnen voor De Peel verder uit. De communicatiestrategie geeft richting aan het verhaal dat we vertellen, aan wie we het vertellen en via welke kanalen. Daarmee versterken en vergroten we de zichtbaarheid en naamsbekendheid van het nationaal park.

De communicatiestrategie voor gebiedsmarketing is onderdeel van de basis communicatiestrategie voor het nationaal park. Deze is in samenwerking met de communicatiepartners (IVN en Land van de Peel) opgesteld en legt de verbinding tussen merkidentiteit, educatie, recreatie en streekholders.

Voor dit thema is de samenwerking tussen de communicatiepartners van essentieel belang. Land van de Peel zorgt via een strategisch marketingadviseur voor de coördinatie van de gebiedsmarketing. Hierbij worden in elk geval IVN, Staatsbosbeheer, de lokale marketingorganisaties en recreatie ondernemers betrokken. Voor de uitvoering van de gebiedsmarketing wordt aanvullend op de strategisch adviseur een marketeer ingezet.

We zetten voor dit thema concreet in op de volgende projecten en activiteiten:

Merkidentiteit versterken

- Merkidentiteit uitwerken in een eenvoudig en duidelijk verhaal (met natuur centraal): We ontwikkelen een helder en herkenbaar verhaal dat de identiteit van Nationaal Park de Peel samenvat. Dit verhaal vormt het fundament voor alle communicatie-uitingen vanuit de partners van het nationaal park en de streekholders in het netwerk. Samenwerking met IVN, Staatsbosbeheer

en marketingorganisaties is essentieel voor consistent gebruik van de identiteit en verhaallijnen.

- Uitwerken eigen identiteit van de verschillende dorpen (in samenhang met plan voor bezoekersmanagement): Samen met dorpsraden, gemeenten en toeristische partners geven we inhoud aan de eigen identiteit van de verschillende dorpen of deelgebieden binnen het gebied. We maken zichtbaar wat elk dorp bijzonder maakt. Op basis hiervan en in samenhang met het plan voor bezoekersmanagement bepalen we welke voorzieningen hierbij passend zijn en hoe we inzetten op de toegankelijkheid vanuit het betreffende dorp of deelgebied. Door de verhalen van de dorpen of gebieden te verbinden ontstaat een aantrekkelijk netwerk van beleefbare plekken.

Ontwikkelen en uitvoeren communicatiestrategie

- Website Nationaal Park actualiseren met nieuwe huisstijl SNP: De bestaande website wordt vernieuwd en ingericht volgens de landelijke huisstijl voor nationale parken. Met actuele informatie, verhalen en beelden verbeteren we de digitale toegankelijkheid van Nationaal Park de Peel voor bezoekers. Het beheer van de website wordt verankerd binnen het programmabureau.
- Eenduidige huisstijl overal doorvoeren: We voeren één herkenbare huisstijl door in het gehele gebied, voor bijvoorbeeld bewegwijzering, promotiemateriaal en online communicatie. Hiervoor stellen we in 2025-2026 een plan van aanpak op dat we in de jaren hierna uitvoeren. Hiermee vergroten we de samenhang en herkenbaarheid en versterken we het merk Nationaal Park de Peel. Belangrijk hiervoor is de samenwerking met de communicatiepartners (zoals IVN, Staatsbosbeheer, de lokale marketingorganisaties en recreatie ondernemers).
- Ontwikkelen van herkenbaar figuur voor de Peel (bijvoorbeeld Boswachter Bert): In 2027 stellen we een plan van aanpak op voor de introductie van een boegbeeld dat het verhaal van de Peel vertelt. Een vriendelijk en aansprekend figuur, zoals een boswachter of mascotte, die ingezet wordt in lesmateriaal, campagnes en bezoekersinformatie. Een dergelijk boegbeeld helpt om kinderen en gezinnen op een laagdrempelige manier te betrekken.
- Promotiemiddelen zoals folders en ondernemerspakketten en beheer website en socials: We maken (doorlopend) folders, kaarten, socialmedia-pakketten en promotiemateriaal waarmee ondernemers, dorpen en de partners het nationaal park kunnen uitdragen. Zo ontstaat een gezamenlijke presentatie van het gebied.

5.7 Versterking van de governance en het programmamanagement inclusief communicatie

We werken aan een organisatiemodel dat past bij de cultuur en eigenheid van de Peel. Waarin ruimte is voor alle streekholders en partijen die zich betrokken voelen bij het gebied en waarmee we kunnen komen tot snelle resultaten die motiveren en zorgen voor betrokkenheid van de omgeving. Dit werken we in het volgende hoofdstuk verder uit en hierbij formuleren we een stappenplan om dit in gang te zetten.

5.8 Uitvoeringsprogramma

Thema Natuur & Landschap

Activiteiten	Projecten	Planning
• Afstemming beheer natuurkernen. • Landschap rondom natuurkernen aantrekkelijker maken. • Natuurverbindingen maken tussen de natuurkernen via groenblauwe dooradering.	Gebiedsproces Dal van de Aa	2025-2026
	Gebiedsproces Eeuwelse Loop	2025-2026
	Heitrakse Peel/Zinkske	2025-2026
	Plan Vossenberg Meijel	2025-2026

Thema Recreatie & Beleving

Activiteiten	Projecten	Planning
• Uitbreiden aanbod recreatieve voorzieningen • Verspreiden van bezoekers • Inzetten op toegankelijkheid voor bezoekers (met een beperking)	Uitwerken plan voor bezoekersmanagement	2025
	Uitvoeren programma voor bezoekersmanagement	2025-2026
	Fietspad rondje Peel	2026
	Uitkijktoren Leegveld en wandelpaden	2026
	Gezondheidshotspot Buitencentrum de Pelen	2025-2026
	Vervoer tussen de natuurkernen en Peeltroeven	2027 en verder
	Herbestemming Biologisch Station in Mariapeel	2026
	Verkennen mogelijkheden voor gezondheidscentrum of stiltecentrum	2027 en verder
	Nieuwe themaroutes	2026

Thema Onderzoek & Educatie

Activiteiten	Projecten	Planning
Versterken educatie	Uitwerken educatiestrategie primair onderwijs in pilots (ism scholen)	2025-2026
	Uitvoeren educatiestrategie primair onderwijs	2027 en verder
	Uitwerken en uitvoeren educatiestrategie voor nieuwe doelgroepen	2027 en verder
	Werkmiddelen IVN: organisatie schoolgidsen	doorlopend
	Verkennen samenwerking met partijen zoals scouting en Jong Nederland	2027 en verder
Onderzoek en monitoring	Aanvulling op reguliere onderzoek en monitoring	2027 en verder
	Organisatie Ecotop	doorlopend
	Citizen science	doorlopend

Thema Verbinding met de omgeving

Activiteiten	Projecten	Planning
Uitbouwen netwerk streekholders en versterken vertrouwen onderling	Organiseren netwerkbijeenkomsten	doorlopend
	Afstemming met GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen	doorlopend
	Versterken netwerk Limburgse partners	2025
Ondernemerschap stimuleren	Cursus natuurinclusief ondernemen voor ondernemers	doorlopend
	Opzetten lerend netwerk	2026
	Betrekken agrarische sector bij het nationaal park	doorlopend
	verkennen mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer	2026
	Opstellen landschapsagenda	2026
	Uitgave landschapsbiografie	2025
Uitwerken programma Gezonde Peel	Uitbouwen netwerk met gezondheidspartners en verkennen lopende initiatieven	2025-2026
	Formuleren kansen en knelpunten gezondheid en natuur in de Peel	2025-2026

Thema Gebiedsmarketing & Merkidentiteit

Activiteiten	Projecten	Planning
Merkidentiteit versterken	Merkidentiteit uitwerken in een eenvoudig en duidelijk verhaal (met natuur centraal)	doorlopend
	Uitwerken eigen identiteit van de verschillende dorpen (in samenhang met plan voor bezoekersmanagement)	2026 en verder
Ontwikkelen en uitvoeren communicatiestrategie	Website nationaal park actualiseren met nieuwe huisstijl SNP	2025
	Eenduidige huisstijl overal doorvoeren	2025-2026
	Ontwikkelen van herkenbaar figuur voor de Peel	2027 en verder
	Promotiemiddelen zoals folders en ondernemerspakketten, en beheer website en socials	doorlopend

6. GOVERNANCE

Governance

Wat is governance?
Governance is de handeling of de wijze van besturen, de gedragscode en het toezicht op organisaties. Het betreft beslissingen die verwachtingen bepalen, macht verlenen of prestaties verifiëren. Het bestaat ofwel uit een afzonderlijk proces ofwel uit een specifiek deel van management- of leiderschapsprocessen.

Wat bedoelen we in dit kader met governance?
Het vastleggen van een duidelijke organisatiestructuur voor het nationaal park. Een organisatiemodel waarin is vastgelegd wie zorgt voor de aansturing en besluitvorming, hoe het streekholdersnetwerk wordt betrokken, hoe we de uitvoering organiseren.

6.1 Ambitie en doelen

Doorgroeien naar een Nationaal Park de Peel en het verbinden van het nationaal park met de omgeving vraagt om een nieuwe organisatiestructuur voor het nationaal park. Naast de huidige partners van Nationaal Park de Groote Peel moeten nieuwe overheidspartijen (met name gemeenten), belangenorganisaties, ondernemers en grondeigenaren betrokken worden.

Vanuit het (nationale) beleidsprogramma nationale parken 2024-2030 wordt geadviseerd:

- naast de traditionele stakeholders ook nieuwe belangenorganisaties te betrekken;
- betrek de grondeigenaren in de omgeving;
- werk vanuit gelijkwaardigheid en streef naar commitment en draagvlak;
- beschik over een gedragen, transparante en heldere besluitvormingsstructuur.

Daarop volgend zijn vanuit de huidige organisatie de volgende uitgangspunten geformuleerd voor de nieuwe organisatie:

- de organisatie heeft slagkracht om besluiten te nemen en projecten en activiteiten uit te voeren (juridische status, mandaat, korte lijnen en snelle resultaten);
- de organisatie heeft een breed draagvlak van partijen die zich verbonden voelen met het gebied (streekholdersnetwerk);
- de organisatie past bij het gebied en de betrokken partijen in het streekholdersnetwerk;
- eigenaarschap en verantwoordelijkheid van de streekholders staan centraal;
- de organisatie biedt ruimte om te groeien van Nationaal Park de Groote Peel naar Nationaal Park de Peel.

De ambitie is te komen tot een organisatiemodel dat past bij de cultuur en de eigenheid van het gebied. Waarin ruimte is voor alle streekholders of partijen die zich betrokken voelen bij het gebied en waarmee we kunnen komen tot snelle resultaten die motiveren en die zorgen voor betrokkenheid van de omgeving.

We koppelen hieraan de volgende doelen:

- zorgen voor helderheid over de rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende partners in de netwerksamenwerking;
- Vergroten draagvlak streekholders en ruimte om het netwerk te vergroten;
- vergroten slagkracht en uitvoeringskracht van het nationaal park;
- versterken samenwerking en afstemming met lopende gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden in de omgeving (GGA Vitale Peel, NOVEX De Peel, GEOPark Peelhorst en Maasvallei, et cetera).

6.2 Voorstel organisatiemodel

Om te komen tot de juiste keuzes voor de organisatie van Nationaal Park de Peel zijn de organisatiestructuren van verschillende andere nationale parken naast elkaar gezet. Er bestaan veel verschillen binnen de organisatievormen, maar er zijn ook veel overeenkomsten. In bijlage 2 is een matrix

opgenomen met de vergelijking. Vanuit de vergelijking kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Een juridische entiteit is noodzakelijk voor een onafhankelijke aansturing en slagvaardigheid in de uitvoering (want dikwijls noodzakelijk om subsidies aan te vragen). Het is hierbij wenselijk de verantwoordelijkheid voor beleid en uitvoering los te knippen van de verantwoordelijkheid voor de financiering.
- De juridische entiteit is in bijna alle nationale parken een stichting. Een stichting heeft dikwijls een ANBI status.
- Een onafhankelijk voorzitter kan helpen om te zorgen voor gelijkwaardigheid tussen de partners en het borgen van objectiviteit in de besluitvorming. Een onafhankelijk voorzitter kan hierbij de verbinding vormen tussen een (stichtings)bestuur of kernteam en een bredere overleggroep van partners in een overlegorgaan, regiegroep of klankbordgroep.
- De meeste nationale parken leunen op een breed netwerk van partners die zich richten op uitvoeringsprojecten en -activiteiten. De uitvoering wordt dikwijls opgepakt in werkgroepen per thema of project.
- De coördinatie van de uitvoeringsagenda wordt georganiseerd vanuit een programmabureau, parkbureau of team van experts. Hierbij is ook communicatie onderdeel van het takenpakket.

Op basis van de uitgangspunten en de voorbeelden vanuit andere nationale parken, zijn we gekomen tot een voorstel voor de organisatie (zie figuur 7).

Kernteam/stichtingsbestuur

Het kernteam of stichtingsbestuur stuurt de organisatie van het nationaal park aan. Het is verantwoordelijk voor de koers, de besluitvorming over het meerjarenprogramma, jaarplannen en de financiering hiervan. Het kernteam bestaat uit maximaal vijf personen en vormt een afvaardiging van de partijen in een klankbordgroep of overlegorgaan (zie hieronder). Het kernteam bevat minimaal:

- minimaal twee afgevaardigde bestuurders vanuit de deelnemende overheden (gemeenten en waterschappen);
- een afgevaardigd bestuurder vanuit de terreinbeherende organisatie (Staatsbosbeheer).

Klankbordgroep of overlegorgaan

Het overlegorgaan adviseert het kernteam of stichtingsbestuur en geeft mede sturing aan de koers en de uitvoering. Het overlegorgaan heeft geen formele beslissingsbevoegdheid, maar onderschrijft de ambities en doelstellingen van het nationaal park en stimuleert en faciliteert het nationaal park om de doelen te bereiken en deze te vertalen naar uitvoering. De taken en rollen van het overlegorgaan zijn: adviseren, stimuleren, faciliteren, (elkaar) informeren en (onderling) afstemmen.

In het overlegorgaan participeren de bestuurders en/of vertegenwoordigers van alle partners die een bijdrage (al dan niet financieel) leveren aan het nationaal park. De overleggen van het overlegorgaan worden voorgezeten door de onafhankelijk voorzitter van het kernteam en/of stichtingsbestuur.

Onafhankelijk voorzitter

Een onafhankelijk voorzitter die zowel het kernteam of stichtingsbestuur als de klankbordgroep of het overlegorgaan voorzit, zorgt voor een stukje onafhankelijkheid en objectiviteit in de besluitvorming. Deze onafhankelijke voorzitter vormt tevens de verbinding tussen het (stichtings)bestuur of kernteam en de bredere overleggroep van partners in een overlegorgaan of klankbordgroep.

Ambtelijke voorbereidingsgroep

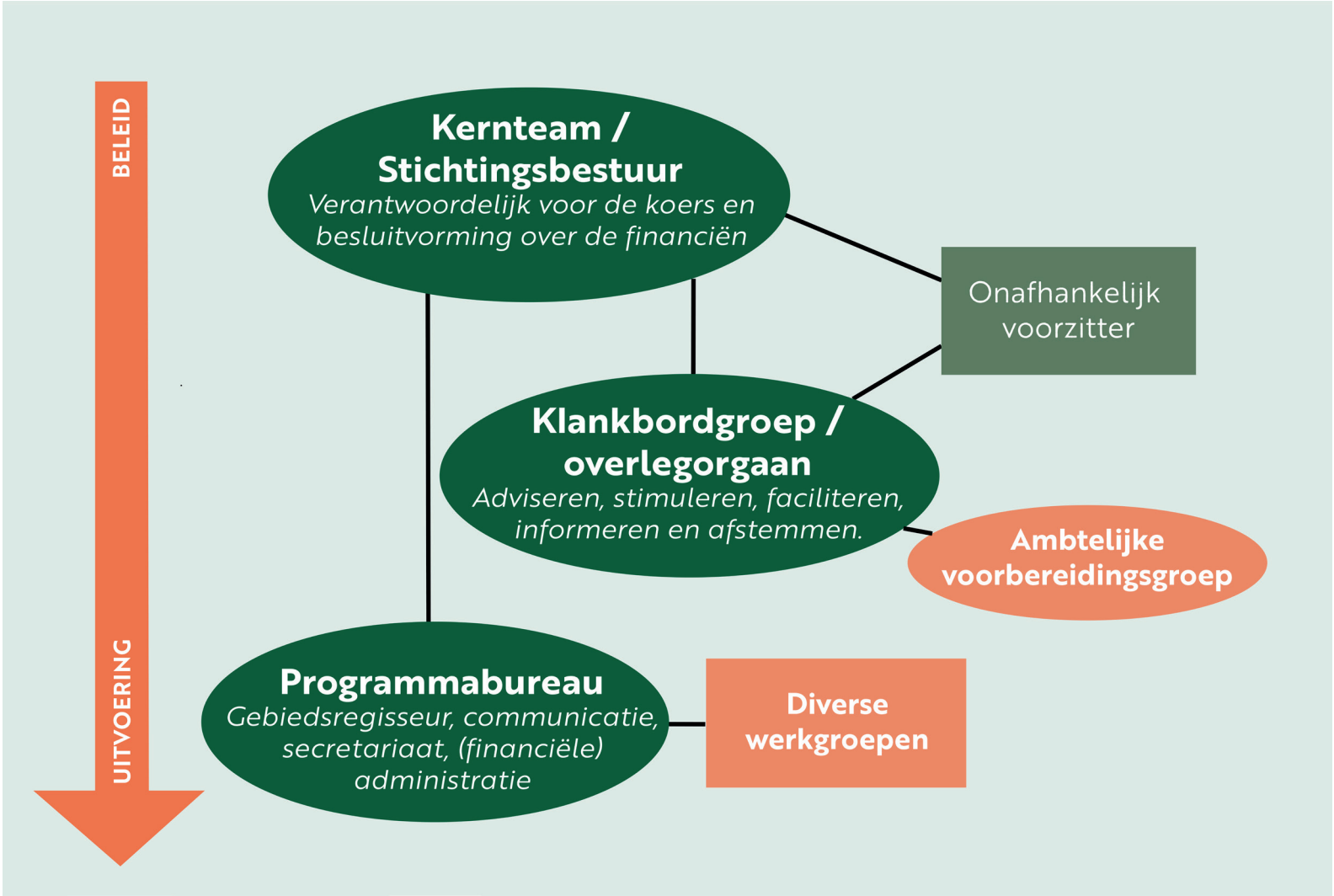
In een ambtelijke voorbereidingsgroep komen de ambtelijke vertegenwoordigers van de partijen uit de klankbordgroep of het overlegorgaan bij elkaar. Zij bereiden de overleggen van de klankbordgroep voor. Dit gebeurt in afstemming met het kernteam of stichtingsbestuur.

Programmabureau

Een (klein) programmabureau vormt de organisatorische kern van het nationaal park. Het programmabureau is verantwoordelijk voor de coördinatie en het aanjagen van het uitvoeringsprogramma. Hiervoor wordt het programmabureau bemenst door:

- een gebiedsregisseur;
- een strategisch communicatieadviseur;
- één of meerdere communicatiemedewerker(s);
- een secretaris;
- een financieel administrateur.

Figuur 7: Voorstel organisatiestructuur

Hiermee creëren we een werkstructuur die werkt voor én met het gebied:

- Het programmabureau vertaalt het beleid van het nationaal park naar concrete acties en projecten in het meerjarenuitvoeringsprogramma en de jaarplannen per jaar.
- De gebiedsregisseur zorgt voor voortgang van de projecten en activiteiten en van het gehele programma.
- De strategisch communicatieadviseur ontwikkelt en bewaakt de communicatiestrategie, coördineert alle communicatie uitingen en zorgt voor afstemming met de gebiedsregisseur, de werkgroep communicatie en het netwerk van partners.

Gebiedsregisseur

Takenpakket van de gebiedsregisseur is (in elk geval):

- het opstellen van een meerjarenuitvoeringsprogramma en jaarplannen per jaar onder regie van het kernteam en in afstemming met het streekholdersnetwerk en het overlegorgaan (inclusief ambetlijke voorbereidingsgroep);
- het aanjagen van en, indien nodig, bijsturen binnen het uitvoeringsprogramma en de jaarplannen;
- het informeren van het kernteam (verantwoording afleggen) en overlegorgaan over de voortgang van het uitvoeringsprogramma;
- zorgdragen voor financiering en subsidies ten behoeve van het uitvoeringsprogramma;
- het onderhouden van contacten met de streekholders in het netwerk;
- het organiseren van brede bijeenkomsten en themabijeenkomsten voor het streekholdersnetwerk.

Communicatieadviseur en -medewerker(s)

De communicatie over het nationaal park is ondergebracht binnen het programmabureau. Dit behelst enerzijds (proces- of programma) communicatie over en vanuit de organisatie, bijvoorbeeld richting de partners en het streekholdersnetwerk. Anderzijds bestaat een substantieel deel van de communicatie uit marketingcommunicatie op grond van de merkidentiteit en gericht aan de inwoners en bezoekers van het gebied. In de (basis) communicatiestrategie in bijlage 3 is dit verder uitgewerkt.

De communicatiestrategie is er op gericht alle bezoekers aan Nationaal Park de Peel een bijzondere natuurbeleving te bieden, een unieke ervaring die leidt tot een gevoel van verbondenheid met het park. We maken Nationaal Park de Peel zichtbaar en beleefbaar voor bezoekers en bewoners, zodat zij het gebied in hun hart sluiten en ervoor gaan zorgen. Dit concretiseren we in drie doelen:

- In de gebiedsmarketing vertalen we de identiteit en unieke eigenschappen van Nationaal Park de Peel naar verhalen en de praktijk. Hierbij sluiten we aan bij de kernwaarden (zie pagina 36 en 37).
- Bezoekers, bewoners en ondernemers hebben kennis van en respect voor Nationaal Park de Peel en onderschrijven het belang van bescherming en behoud van het gebied.
- Alle betrokken organisaties werken op een constructieve en structurele manier samen. De samenhang in onze communicatie geeft houvast, vergroot de kwaliteit en versterkt de identiteit van het nationaal park.

Hierbij is een strategisch communicatieadviseur verantwoordelijk voor de totale uitvoering van de communicatiestrategie en de coördinatie tussen alle vormen van communicatie. De strategisch communicatieadviseur werkt nauw samen met de gebiedsregisseur en zij leggen gezamenlijk verantwoording af aan het kernteam.

Eén of meerdere communicatiemedewerkers ondersteunen in de uitvoering van de communicatiestrategie. De taken van deze medewerkers zijn deels gericht op de gebiedsmarketing in het algemeen en deels op het leveren van een bijdrage in specifieke projecten en activiteiten.

Daarnaast hebben ook de communicatie experts van verschillende partners van het nationaal park (bijvoorbeeld IVN en Staatsbosbeheer) een rol in de uitvoering van de communicatiestrategie. Een werkgroep communicatie wordt gevormd om de communicatiewerkzaamheden goed op elkaar af te stemmen.

Secretaris

De secretaris zorgt in afstemming met de gebiedsregisseur voor de organisatie van de overleggen van het kernteam of stichtingsbestuur, de klankbordgroep en ambtelijke begeleidingsgroep. Dit betekent het plannen van de overleggen, het verzorgen van de agenda en verslaglegging. Daarnaast ondersteunt de secretaris de gebiedsregisseur bij het bewaken van de voortgang van het uitvoeringsprogramma en het aanvragen van subsidies.

Financieel administrateur

Een financieel administrateur verzorgt de financiële administratie van de stichting. In afstemming met de gebiedsregisseur en secretaris worden subsidies aangevraagd, worden opdrachten aan derden verstrekt en worden facturen verzonden en betalingen gedaan.

Werkgroepen uitvoering

Het streekholdersnetwerk speelt een belangrijke rol in de uitvoering van het uitvoeringsprogramma. Binnen het streekholdersnetwerk vormen we werkgroepen die zich bezighouden met specifieke thema's (bijvoorbeeld gezondheid) of specifieke projecten en activiteiten (bijvoorbeeld het uitwerken van een plan voor bezoekersmanagement of de organisatie van de Dag van het Nationaal Park).

Aansturing van de werkgroepen gebeurt door de gebiedsregisseur die onderdeel uitmaakt van het programmabureau. De eindverantwoordelijkheid voor de uitvoering ligt bij het kernteam. De werkgroepen leggen via het projectbureau verantwoording af over de uitvoering (projecten en activiteiten) aan het kernteam.

Streekholdersnetwerk

We werken samen met alle belangenpartijen in en rond het nationaal park in het zogenaamde streekholdersnetwerk. In het streekholdersnetwerk participeren alle partijen die een belang hebben in het gebied en/of zich verbonden voelen met het gebied. Een deel van de streekholders heeft ook een rol in het kernteam en/of het overlegorgaan. Het streekholdersnetwerk bestaat daarnaast uit partijen die geen financiële bijdrage leveren aan het nationaal park, maar zich hiermee wel verbonden voelen.

We streven in het streekholdersnetwerk naar een zo breed mogelijke vertegenwoordiging uit het gebied. We spannen ons ervoor in belangengroepen van bijvoorbeeld inwoners en ondernemers in het netwerk te betrekken. We realiseren ons dat er sprake kan zijn van belangentegenstellingen binnen het netwerk en dat de partijen binnen het netwerk elk hun eigen opgaven, ambities, doelen en verantwoordelijkheden hebben. Hierover gaan we binnen het netwerk open met elkaar in gesprek, waarbij we respect hebben voor elkaars belangen en altijd zoeken naar overeenkomsten op grond waarvan we elkaar kunnen versterken.

Minimaal één keer per jaar is er een brede bijeenkomst voor alle partijen uit het streekholdersnetwerk. Daarnaast zijn er bijeenkomsten rondom specifieke thema's, projecten of activiteiten. Op deze manier werken we blijvend aan het onderhouden en versterken van het netwerk van streekholders.

6.3 Stappenplan

Om tot de voorgestelde organisatiestructuur en uitvoering te komen, zijn nog meerdere vervolgstappen nodig. Met name belangrijk hierbij is te komen tot een breed gedragen koers en uitvoeringsprogramma voor de komende jaren. Hierbij streven we tevens naar een bredere financiële basis voor het nationaal park.

Met het nu voorliggende koersdocument in de hand, wordt voorgesteld hiervoor de volgende stappen te zetten:

1. Presenteren koers en uitvoeringsprogramma aan nieuwe partners.

Het vastgestelde koersdocument vormt de basis voor een ronde langs potentiële nieuwe partners voor het nationaal park. Dit zijn in elk geval de gemeenten Deurne, Horst aan de Maas en Peel en Maas. Daarnaast gaan we in gesprek met de gemeenten Someren en Venray en met de samenwerkingsverbanden Metropool Regio Eindhoven en regio's Noord- en Midden-Limburg. Een belangrijke gesprekspartner is bovendien NOVEX de Peel; samen met hen starten we het sleutelproject Nationaal Park de Peel op.

Naast de gesprekken met de overheden gaan we in deze fase ook (opnieuw) in gesprek met andere streekholders. Met name het aanhaken van de agrarische sector via de lokale afdelingen van de Limburgse Land- en Tuinbouwbond (LLTB) en de Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie (ZLTO) vraagt hierbij aandacht.

We organiseren één of meerdere bijeenkomst(en) waarin we alle huidige en toekomstige partners informeren over de koers en het uitvoeringsprogramma. Het lijkt wenselijk in elk geval een bijeenkomst te organiseren specifiek voor de (nieuwe) gemeenten en een bijeenkomst specifiek voor de agrarische sector.

Doel van deze informatieronde is het draagvlak voor de koers en het uitvoeringsprogramma te vergroten en eigenaarschap en verantwoordelijkheid creëren voor de uitvoering. We vragen de (nieuwe) partners en streekholders hierbij nadrukkelijk of en in welke vorm zij bereid zijn een bijdrage te leveren aan de samenwerking binnen het nationaal park. We vragen de gemeenten (zowel de huidige partners als nieuwe gemeenten) om een financiële bijdrage te leveren in de komende jaren (tot en met 2030).

2. Betrekken brede netwerk streekholders in een inloopbijeenkomst

Om het netwerk van streekholders verder uit te bouwen en te versterken, organiseren we een brede bijeenkomst. Deze bijeenkomst vormt een belangrijk moment om de koers en het uitvoeringsprogramma te delen, nieuwe verbindingen te leggen en het brede netwerk van streekholders te betrekken bij de uitvoering. We verkennen de mogelijkheid om deze bijeenkomst te koppelen aan een bestaand moment of evenement in het nationaal park om aan te sluiten bij een breed publiek en zo het bereik en de impact te vergroten.

Inspiratie uit Bidbook de Peel

In maart 2019 werd Bidbook de Peel gepubliceerd. Hierin zijn uitgangspunten geformuleerd voor de zogeheten Peelagenda:

- groot is beter dan klein;
- verbonden is beter dan verdeeld;
- natuurlijk is beter dan beheerd.

Daarnaast werd geadviseerd: 'neem de tijd, maar houd het kort.' Dat betreft dan vooral aspecten als bestuurlijk overleg, mandaten, korte lijnen, snelle resultaten die motiveren, investeren in stakeholders en initiatiefnemers, leren en adaptatie.

We kiezen voor een open en laagdrempelige opzet in de vorm van een inloopbijeenkomst, met ruimte voor ontmoeting, dialoog en inspiratie. Streekholders kunnen op informele wijze kennismaken met de ambities en thema's van het nationaal park, voorbeelden van lopende en geplande uitvoeringsprojecten bekijken en hun eigen ideeën en betrokkenheid inbrengen. Ook wordt er informatie gegeven over de werkgroepen en hoe streekholders kunnen aanhaken bij de uitvoering.

Het doel van deze bijeenkomst is drieledig:

- Verbinden en vertrouwen. Dit bereiken we door de partners en streekholders van het nationaal park bij elkaar te brengen en met elkaar in gesprek te brengen.
- Eigenaarschap en verantwoordelijkheid. Partijen worden geïnformeerd en geïnspireerd om bij te dragen aan de ambities en doelen van het nationaal park. We nodigen hen uit om een bijdrage te leveren aan het uitvoeringsprogramma.
- Inspiratie. We informeren over de voortgang en inspireren met goede voorbeelden, verhalen en ideeën die laten zien hoe natuur, landschap, landbouw, ondernemerschap, recreatie en educatie elkaar kunnen versterken.

3. Verbreden draagvlak bij provincies Limburg en Noord-Brabant

Een structurele betrokkenheid van de provincies Limburg en Noord-Brabant is essentieel voor het realiseren van de ambities van Nationaal Park de Peel. Hiervoor gaan we in gesprek met beide provincies om de koers, het uitvoeringsprogramma en de gewenste

rol van de provincies daarin te bespreken.

Doel van deze stap is het verkrijgen van bestuurlijke én ambtelijke betrokkenheid en steun voor de lange termijn. We vragen de provincies om het nationaal park te ondersteunen als een gebiedsgerichte samenwerking die bijdraagt aan bredere opgaven vanuit natuur, water, landschap, verduurzaming van de landbouw, gezondheid en leefbaarheid. Hierbij blijven we uiteraard de verbinding leggen naar bestaande provinciale programma's en gebiedsprocessen, zoals het Limburgs Offensief Stikstok (LOS), NOVEX de Peel, GGA Vitale Peel en andere gebiedsprocessen.

Het gesprek met de provincies richt zich op drie sporen:

- Inhoudelijke betrokkenheid: hoe sluiten de ambities van het nationaal park aan op de provinciale doelen en programma's?
- Bestuurlijke betrokkenheid: welke rollen en posities zien we voor de provincies in de governance van het nationaal park?
- Financiële betrokkenheid: welke bijdrage leveren de provincies aan de structurele financiering van het nationaal park?

Deze gesprekken vormen de opmaat naar gezamenlijke afspraken over de samenwerking, inzet en investeringen vanuit beide provincies tot en met 2030.

4. Verder uitbouwen netwerk van partners en streekholders

We werken voortdurend aan de uitbreiding van het netwerk van partners en streekholders. In deze stap verkennen we de mogelijkheden om het groeimodel voor het nationaal park door te zetten en zoeken we samenwerking met nieuwe partners en/of streekholders.

Een belangrijke partner in deze fase is NOVEX de Peel, maar ook een samenwerking met NOVEX Stedelijk Brabant biedt kansen voor het nationaal park.

Doel van deze stap is de financiële basis van het nationaal park te vergroten.

5. Formaliseren organisatie en opbouwen programmabureau

In deze stap herzien we de statuten van de stichting Nationaal Park de Groote Peel. De statuten worden aangepast naar de nieuwe situatie en geschikt gemaakt voor het opbouwen van de nieuwe organisatie. We baseren de statuten op het koersdocument waarin de missie, ambities en doelen voor het nationaal park zijn uitgewerkt.

In de nieuwe statuten houden we rekening met een eventueel toekomstige aanvraag voor het verkrijgen van de ANBI-status. Voldaan moet worden aan de vereisten van de Belastingdienst voor ANBI-instellingen, waaronder het ontbreken van winstoogmerk, het nastreven van algemeen nut, en het hanteren van een actueel beleidsplan. Het koersdocument hanteren we hiervoor als beleidsplan.

Het programmabureau gaat het kloppend hart van Nationaal Park de Peel vormen. we bouwen dit bureau stapsgewijs op, zodat er slagkracht ontstaat om het uitvoeringsprogramma in gang te zetten, de samenwerking en communicatie te coördineren en het netwerk van streekholders te onderhouden en uit te breiden.

We stellen zo snel mogelijk een gebiedsregisseur aan om de uitvoering op te starten en aan te jagen. Daarnaast geven we opdracht aan Land van de Peel om de communicatie op te starten en te coördineren. Voor de secretariele en financiële ondersteuning bekijken we op basis van de huidige situatie hoe we hieraan invulling kunnen geven.

6. Verkennen mogelijkheden voor het verankeren van de samenwerking

Om de samenwerking binnen Nationaal Park de Peel een formele basis te geven, verkennen we in deze stap de mogelijkheid om te komen tot een gezamenlijk manifest, intentieverklaring of samenwerkingsovereenkomst. Hierin leggen we uitgangspunten voor de samenwerking vast en maken we afspraken over de betrokkenheid, rollen, verantwoordelijkheden en (financiële) bijdragen van de verschillende partners.

We maken hiervoor gebruik van voorbeelden van andere nationale parken of gebiedsgerichte samenwerkingen. We maken hierbij de voor- en

nadelen inzichtelijk om vervolgens te bepalen welke vorm van samenwerken het beste past bij (de partners en streekholders van) het Nationaal Park de Peel. Het heeft de voorkeur te kiezen voor een lichte en eenvoudige vorm van samenwerken. Zodat deze niet ten koste gaat van de slagkracht en energie in het gebied.

Met deze stap beogen we de betrokkenheid van de partners en streekholders te vergroten en zorgen we voor (ver)binding aan het nationaal park. We maken heldere afspraken over rollen en verantwoordelijkheden en verankeren de bijdragen van de verschillende partners. Hiermee onderstrepen we het draagvlak en eigenaarschap vanuit de partners. Het manifest of de overeenkomst ondertekenen we met alle partners op een passend moment, bijvoorbeeld op de Dag van het nationaal park.

7. Aanvragen ANBI-status voor de stichting Nationaal Park de Peel

Om als stichting optimaal gebruik te kunnen maken van fondsenwerving, subsidies en belastingvoordelen, wordt ingezet op het verkrijgen van de ANBI-status (Algemeen Nut Beogende Instelling). Deze status draagt bij aan de geloofwaardigheid van de stichting en vergroot de mogelijkheden om giften te ontvangen van particuliere en zakelijke donateurs.

De ANBI-aanvraag wordt voorbereid zodra de statuten zijn herzien (zie stap 5). Hierna wordt de aanvraag ingediend bij de Belastingdienst. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het stichtingsbestuur, met ondersteuning vanuit het programmabureau. Na toekenning zorgt de stichting (uiteraard wederom ondersteund door het programmabureau) voor transparante verantwoording en publicatie van jaarverslagen en financiële gegevens via de eigen website.

Deze stap is essentieel om in de toekomst ook particuliere giften, fondsen en erfstellingen te kunnen ontvangen om de financiële basis te vergroten.

6.4 Financiën

Vanuit het beleidsprogramma nationale parken stelt het ministerie van LVVN middelen beschikbaar voor de nationale parken. Deze worden via een zogeheten Decentralisatie Uitkering (DUK) via de provincies uitgekeerd aan de individuele nationale parken. Voor Nationaal Park de Groote Peel loopt deze aanvraag via de Provincie Limburg.

De provincie Limburg stelt een cofinancieringsbijdrage beschikbaar voor elk nationaal park in de provincie. Hieraan verbindt de provincie Limburg de voorwaarde dat er vanuit de andere overheden rondom het nationaal park (dat zijn voor Nationaal Park de Groote Peel de provincie Noord-Brabant, waterschappen Aa en Maas en Limburg en de gemeenten rond het nationaal park) hetzelfde bedrag beschikbaar wordt gesteld.

Aanvullende middelen

Aanvullend op de financiële middelen die vanuit de partners (Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten) beschikbaar gesteld worden vragen we de partners om een in-kind bijdrage te leveren. Dit gaat bijvoorbeeld om de inzet van uren van bestuurders en ambtelijke ondersteuning, en de deelname in werkgroepen voor specifieke projecten of thema's. De provincie Noord-Brabant levert een bijdrage aan de ambities voor het nationaal park via de inzet in de gebiedsgerichte aanpak (GGA) Vitale Peel.

Bovendien zoeken we voor specifieke activiteiten of projecten naar aanvullende middelen vanuit subsidieregelingen of incidentele bijdragen vanuit partners.

Richting toekomst streven we naar een structurele bredere financiële basis voor het nationaal park. Hiervoor gaan we op zoek naar nieuwe partners die een financiële bijdrage kunnen leveren.

Inzet IVN

IVN ontvangt middelen vanuit het ministerie LVVN voor de ureninzet in het nationaal park. Daarnaast nemen we in de begroting van het nationaal park jaarlijks werkmiddelen op om de projecten en activiteiten uit te voeren.

Jaarplannen

Op basis van het meerjarenuitvoeringsprogramma werken we jaarplannen uit die de basis vormen om met de werkgroepen vanuit het streekholdersnetwerk te werken aan de uitvoering. Deze jaarplannen vormen tevens de basis om de subsidie bij de provincie Limburg aan te vragen.

Bezuinigingen LVVN

In mei 2025 zijn de Nederlandse nationale parken overvallen door een besluit van het kabinet in het kader van de Voorjaarsnota. Hier is een bezuiniging van 24 miljoen euro op de begroting aangekondigd. Deze op handen zijnde bezuiniging heeft vanzelfsprekend enorme consequenties voor (de transitie van) Nationaal Park de Peel.

De middelen voor 2025 en 2026 zijn zeker gesteld, maar voor de periode 2027-2030 staat het uitvoeringsprogramma met deze bezuinigingen op losse schroeven. We moeten ons in de komende periode beraden op de consequenties hiervan. Op basis hiervan stellen we in het komende half jaar het uitvoeringsprogramma en jaarplan 2026 bij en komen we tot een hernieuwd meerjarenprogramma.

Uiteraard blijven we hierbij zoveel mogelijk vasthouden aan onze missie, ambities en doelstellingen uit voorliggend koersdocument. Het structureel verbreden van de financiële basis is hiervoor nog belangrijker.

BIJLAGEN

Bijlage 1 - Streekholders

Netwerk van streekholders en gebiedsprocessen

In het huidige Nationaal Park De Groote Peel wordt samengewerkt met een aantal partners in het overlegorgaan:

- Provincies Noord-Brabant en Limburg
- Gemeenten Asten en Nederweert
- Waterschappen Aa en Maas en Limburg
- Staatsbosbeheer
- IVN
- Particulier Grondbezit Limburg
- Natuurhistorisch Genootschap Limburg
- Natuurrijk Limburg

Om de verbinding met de omgeving te leggen wordt dit netwerk verder uitgebouwd met partijen die een belang hebben of zich betrokken voelen bij het Nationaal Park de Peel. Deze partijen noemen we streekholders (zie kader in hoofdstuk 1).

In figuur 1 is het streekholdersnetwerk inzichtelijk gemaakt in verschillende schillen rond het Nationaal Park De Groote Peel. Centraal staat het Nationaal Park De Groote Peel met direct hieromheen de partners in het overlegorgaan.

Daar omheen vormen we een tweede schil met streekholders die in de Peel actief zijn:

- gemeenten Deurne, Someren, Horst aan de Maas, Peel en Maas en Venray
- LLTB en ZLTO als vertegenwoordigers van de landbouwsector
- lokale agrarische belangenbehartigers (bijvoorbeeld rondom Meijel)
- andere lokale belangenbehartigers (bijvoorbeeld Vrienden van de Peel en de werkgroep Behoud de Peel)
- lokale erfgoedpartijen (heemkunde- en erfgoedverenigingen)
- dorpsraden
- groenoverleg de Peel (samenwerking van groenpartners rond het nationaal park)
- lokale IVN afdelingen
- musea en andere educatiepartijen (Klasseboeren en Boerderij Educatie Limburg)
- onderwijs- en onderzoeksinstellingen
- buitencentrum De Pelen
- natuurpoort De Peel
- lokale recreatieondernemers
- Limburg Marketing
- Visit Brabant en Land van de Peel

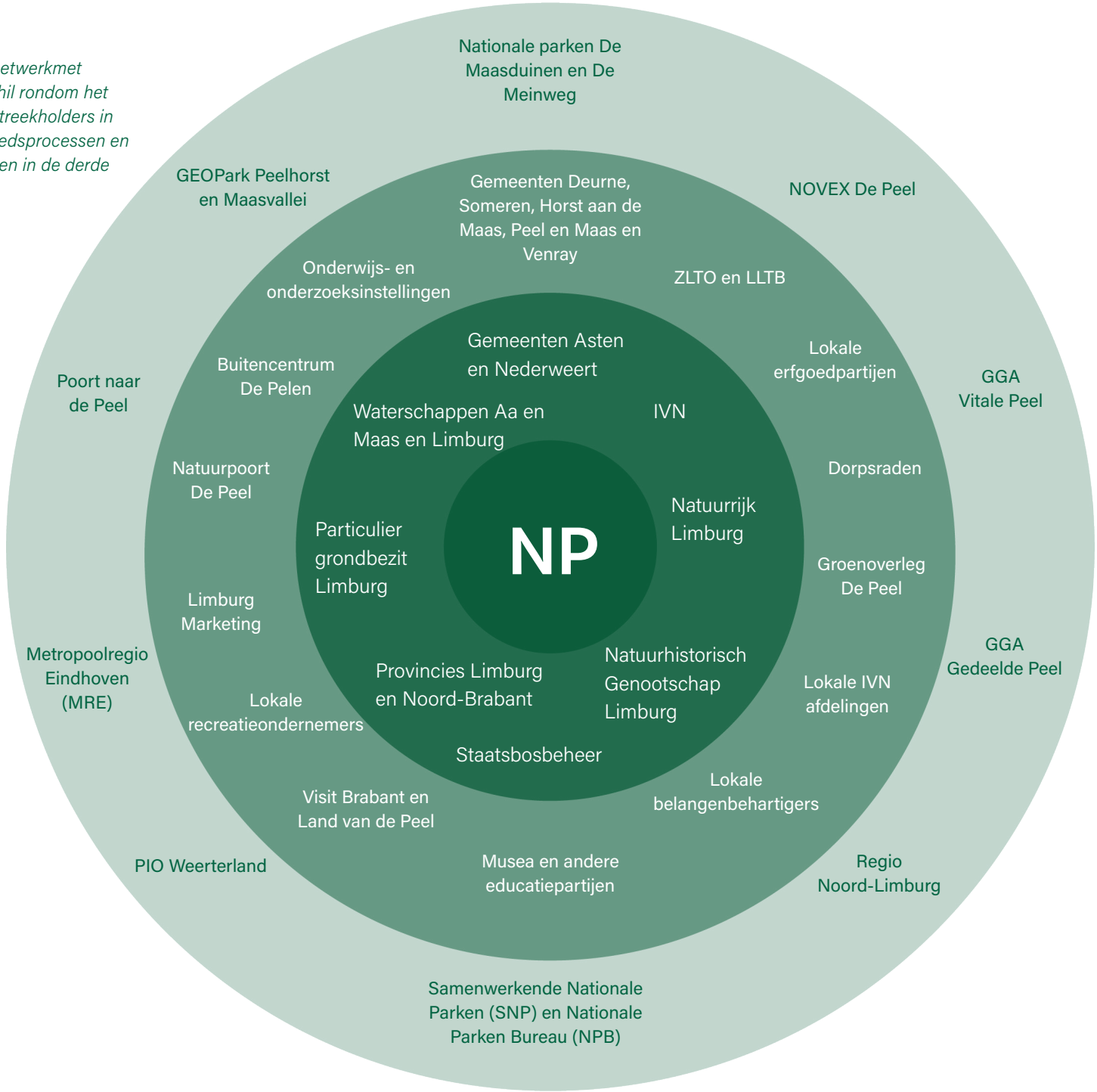
In een derde schil rond het nationaal park bevinden zich de verschillende gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden die actief zijn in (en rond) de Peel:

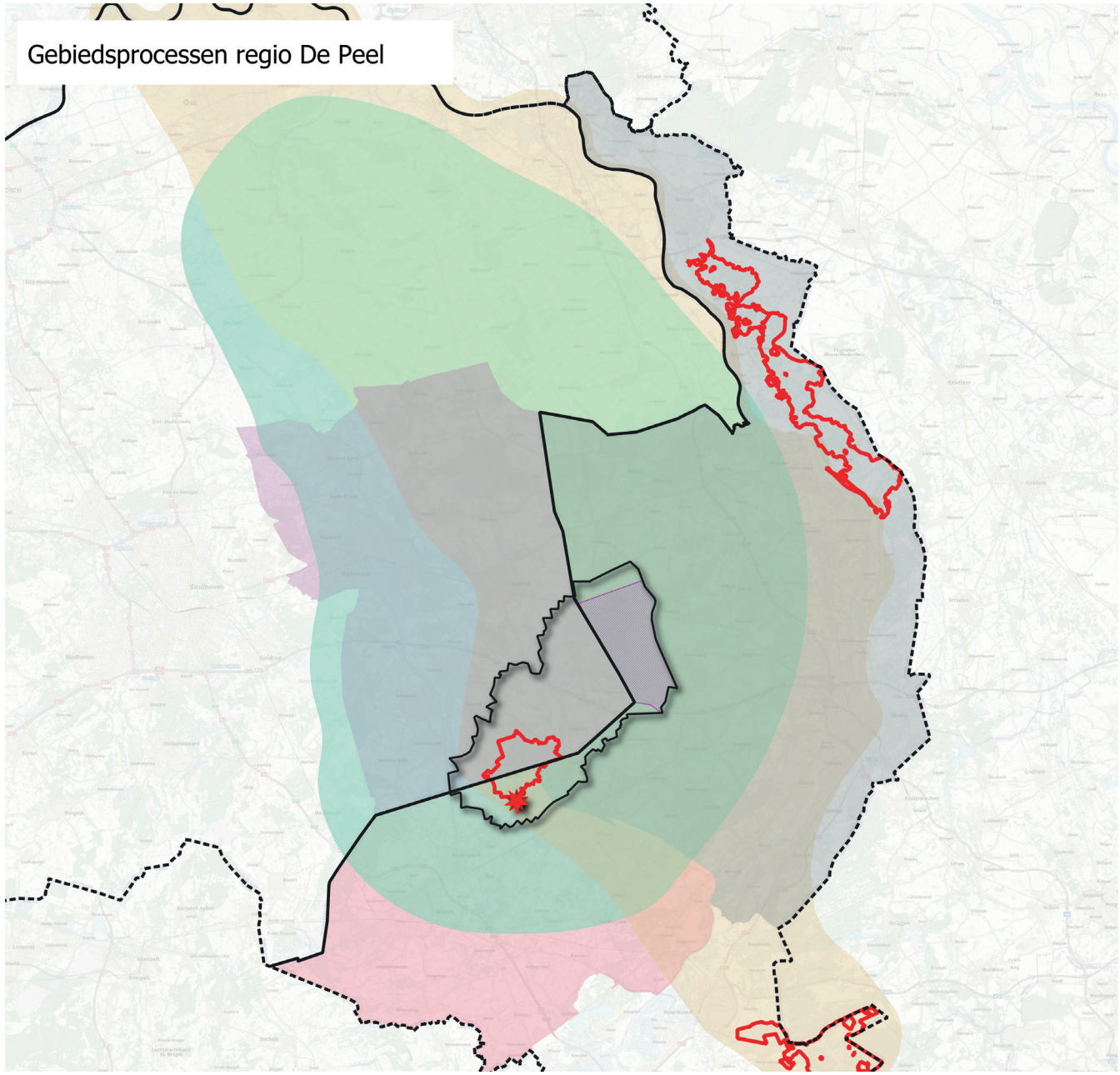
- GGA Vitale Peel
- NOVEX De Peel
- GEOPark Peelhorst en Maasvallei
- GGA Gedeelde Peel
- PIO Weerterland
- Poort naar de Peel
- Regio Noord-Limburg
- Metropoolregio Eindhoven
- Nationale Parken De Maasduinen en De Meinweg
- Samenwerkende Nationale Parken (SNP) en Nationale Parken Bureau (NPB)

In figuur 2 wordt op een kaart inzichtelijk gemaakt op welke gebieden de streekholders in de derde schil zich richten. De samenwerkende Nationale Parken en het Nationale Parken Bureau zijn hierop niet zichtbaar gemaakt, omdat deze samenwerkingsverbanden landelijk opereren. Geconcludeerd moet worden dat de gebieden waarop de partijen zich richten behoorlijk overlappen. Afstemming over en weer is dan ook noodzakelijk.

Het netwerk van streekholders bouwen we in de komende jaren verder uit met partijen die belang hebben bij de ontwikkeling van het Nationaal Park de Peel en zich hierbij betrokken voelen en/of met partijen die hier invloed op uitoefenen. Hierbij kunnen rollen van partijen binnen het netwerk wijzigen en kunnen partijen verschuiven naar een andere schil.

Figuur 1: Streekholdersnetwerkmet partners in de eerste schil rondom het Naionaal Park, actieve streekholders in de tweede schil en gebiedsprocessen en samenwerkingsverbanden in de derde schil.

Figuur 2. Gebiedsprocessen regio de Peel

Streekholdersanalyse

In een streekholdersanalyse (figuur 3) wordt inzichtelijk gemaakt in welke mate de verschillende streekholders belang en invloed hebben in het streekholdersnetwerk rond de Peel. Dit maakt inzichtelijk welke rol of verantwoordelijkheid de verschillende streekholders hebben in het netwerk en wat dit betekent voor de samenwerking.

De sleutelfiguren voor het Nationaal Park de Peel hebben een groot belang bij de samenwerking en hebben tegelijkertijd ook grote invloed in het gebied. Deze streekholders hebben een belangrijke rol in de samenwerking en zijn direct verantwoordelijk voor de ontwikkeling van het nationaal park.

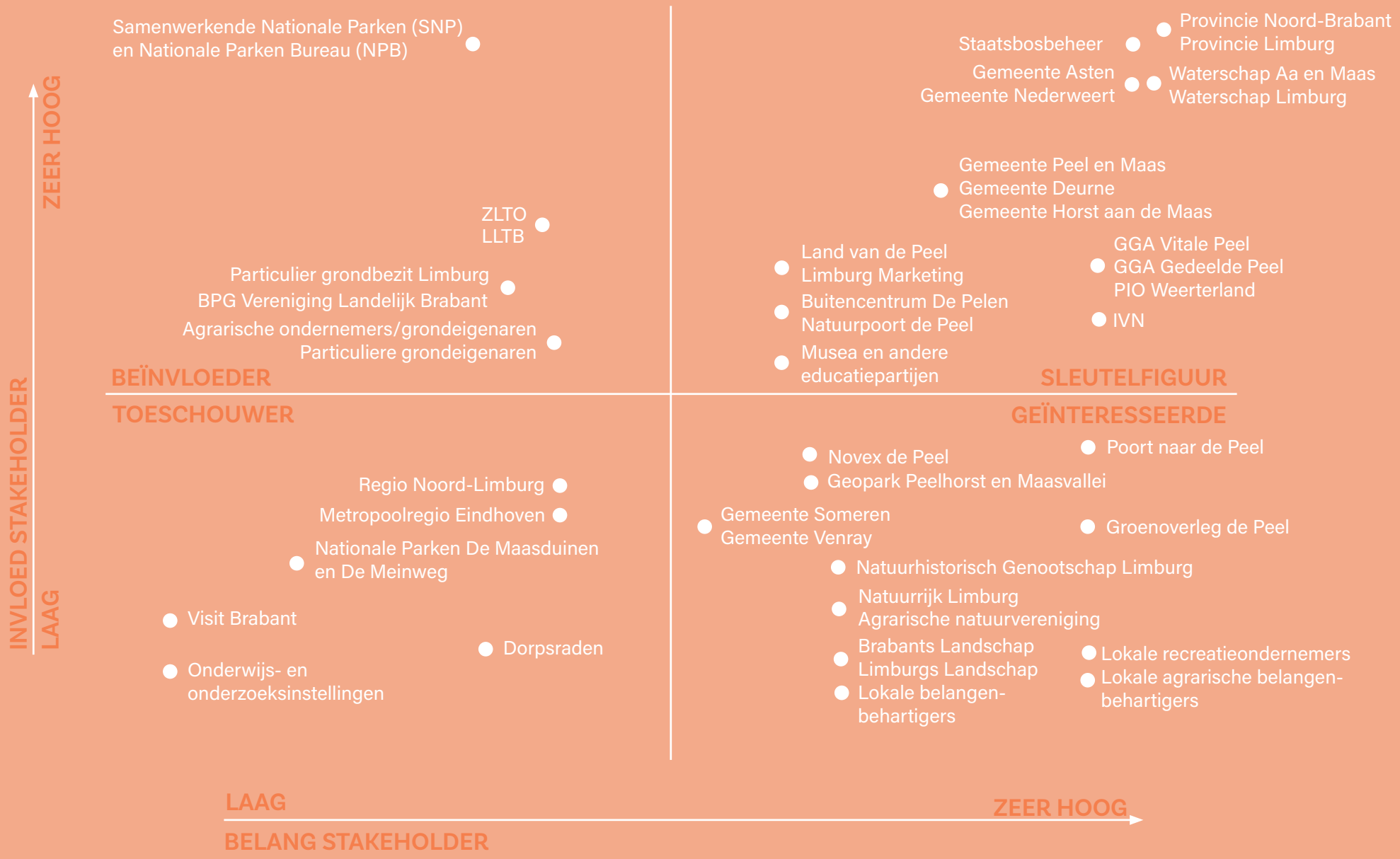
Streekholders die weinig invloed hebben, maar wel een groot belang bij het nationaal park duiden we aan als geïnteresseerden. Deze streekholders informeren we over de ontwikkelingen in het gebied. Deze streekholders kunnen een rol spelen in de ontwikkeling van het gebied, maar hebben hierbij ondersteuning nodig vanuit de sleutelfiguren.

De streekholders die weinig invloed en weinig belang hebben bij het Nationaal Park de Peel beschouwen we als toeschouwers. We houden met deze streekholders contact, maar betrekken ze niet actief in de samenwerking.

Tot slot zijn er streekholders die weinig belang hebben bij de samenwerking in het Nationaal Park de Peel, maar die hierop wel invloed (kunnen) uitoefenen. Deze groep noemen we beïnvloeders. Met deze partijen moeten we vanuit het gebied contact onderhouden om ervoor te zorgen dat ze hun invloed op de juiste manier inzetten.

De rollen en verantwoordelijkheden van de verschillende streekholders binnen het netwerk en de samenwerking kunnen in de loop van de tijd veranderen. Hierdoor kunnen partijen veranderen van positie binnen het netwerk (en dus verplaatsen in de figuur). Dit kan wellicht na verloop van tijd vragen om een actualisatie van de streekholdersanalyse.

Figuur 3: Streekholdersanalyse

Bijlage 2 - Matrix organisatievormen

Nationaal Park	Maasduinen	De Meinweg	VGNP
Organisatiemodel	Stichting	Stichting	Stichting
Aansturing	Stichtingsbestuur met 3 wethouders. Overlegorgaan met meerdere streekholders (terreinbeheerders, provincie, waterschap, LLTB). Samenwerkingsovereenkomst ligt ten grondslag aan het overlegorgaan.	Stichtingsbestuur van 5 wethouders ondersteund door ambtelijk overleg gemeenten. Daarnaast stuurgroep met gemeenten, Staatsbosbeheer en grondeigenaren.	Strategisch partneroverleg zet de lijnen uit. Regiegroep zorgt voor sturing op strategische doelen. Bestuur stichting stuurt op financiën en daadwerkelijke uitvoering operationele taken. Kernteam ondersteunt de regiegroep (voorbereiding vergaderingen en advisering bestuurder).
Toezicht			Stichtingsbestuur
Coördinatie	Kwartiermaker met bioplan als basis voor de samenwerking.	Kwartiermaker of programmamanager.	Parkbureau (team 5 personen; 2 bestuurders en 3 medewerkers gedetacheerd)
Netwerk	Werkgroepen voor thema's landschap/ onderzoek, participatie, educatie, gebiedsmarketing.	Breed overleg met netwerkpartners (2x per jaar).	Partners uit het strategisch partneroverleg vormen het netwerk.
Eigenaarschap en verantwoordelijkheden	Partijen in overlegorgaan zijn gelijkwaardig.		
Uitvoering	Uitvoeringsprogramma vanuit Bioplan.	Uitvoering door stichting Ons WCL in opdracht van het stichtingsbestuur. Op basis van jaarplannen.	Masterplan met uitwerking in programma's.
Bijzonderheden			Stichting heeft ANBI-status.
Voor- of nadelen en knelpunten	Netwerk is verantwoordelijk voor uitvoering en wordt aangestuurd en ondersteund vanuit kwartiermaker. Samenwerkingsovereenkomst zorgt voor eigenaarschap en verantwoordelijkheid.	Compacte organisatie met veel slagkracht in de uitvoering.	Brede groep partners betrokken met veel eigenaarschap/verantwoordelijkheid.

Nationaal Park	Biesbosch	Grenspark Kalmthoutse Heide	De Olde Faenen
Organisatiemodel	Netwerkorganisatie	Stichting	Stichting
Aansturing	Aansturing door bestuurlijk overleg van 3 gemeenten en Staatsbosbeheer. Met ambteljke werkgroep ter voorbereiding op de overleggen.	Bijzondere Commissie met partners (terreinbeheerders, overheden, waterschappen en waterbedrijf) vormt inhoudelijk overlegorgaan. Stichting staat ten dienste van het partnerschap en bestaat uit een professioneel team van 4,5 VTE (6 personen).	Het overlegorgaan is het bestuur van het nationaal park. Een dagelijks bestuur zorgt voor het bewaken van de voortgang. De voorzitter is tevens onanfhankelijk voorzitter van het overlegorgaan. De stichting staat los van het overlegorgaan en heeft een eigen bestuur.
Toezicht		Onafhankelijke Raad van Toezicht (met veelal (oud)bestuurders van provincie, waterschap, onderwijsinstelling, WWF)	Stichtingsbestuur.
Coördinatie	Biesboschregisseur (vanuit één van de partijen uit het bestuurlijk overleg).	Directeur-bestuurder stichting stuurt team aan. Gericht op organisatie en uitvoering.	?
Netwerk	Netwerkoverleg met brede groep partners (3x per jaar).	Team, vrijwilligers, partners, projecten en bezoekers maken het Grenspark tot wat het is.	Werkgroepen gericht op advisering over specifieke aspecten/thema's.
Eigenaarschap en verantwoordelijkheden	Netwerk is verantwoordelijk voor uitvoering projecten.	Vrijwillig samenwerken, maar niet vrijblijvend.	
Uitvoering	Uitvoeringsprogramma en jaarplannen op basis van Visie Balanceren in de Biesbosch.	Beleidsplan Beheer en Inrichting.	Beheer- en inrichtingsplan en ontwikkelplan. Projectplan Robuuste Parken gericht op de transitie naar een nationaal park nieuwe stijl.
Bijzonderheden	Biesboschfonds om projecten te financieren.		Vergaderingen overlegorgaan zijn openbaar. Stichting heeft ANBI-status.
Voor- of nadelen en knelpunten	Juridische entiteit wordt gemist; nodig om subsidies aan te vragen en om professionals in te huren voor uitvoering.	Weinig verbinding met de omgeving?	Stichtingsbestuur is verantwoordelijk voor de financiën, maar niet onafhankelijk.

Bijlage 3 - Communicatiestrategie Nationaal Park de Peel

